

ABONAMENTUL

Pe un an . . . 28.— Cor.
Pe jumătate an 14.—
Pe 3 luni . . . 7.—
Pe o lună . . . 2.40

Pentru România și
străinătate:

Pe un an . . . 40.— franci

Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA
Strada Zrinyi N-rul 11a.

INSERTIUNILE
se primesc la adminis-
trație.

Mulțămite publice și Lee
deschisă costă șirul 20 fil.
Manuscrisele nu se în-
napoiază.

Impăcare?

București, 15 Octomvrie.

De câțiva ani încoace o anumită presă de veste munți și după ea din timp în timp și jurnalele bucureștene așa de bine orientate în ce privește politica fraților noștri din Ungaria (!) ne vorbesc mereu despre o așa zisă „impăcare cu Ungurii”. Ne-am obicinuit așa de mult cu cântecul acesta al împăcării, încât unii își vor fi pierdut și răbdarea șoptând mereu s'o vadă împlinită. E destul ca un fruntaș român, membru în comitetul partidului național sau nu, să fi avut o întâlnire cu cutare conte, sau cu un ministru oarecare, să fi făcut o vizită oficială cutărui prelat român, sau ca vre-un episcop să fi cerut audiență la vre-un ministru în Budapesta, sau presa bucureșteană, având totdeauna acelaș zbor de informație, relatează faptul acestor evenimente sub rubrica consacrată: „pacea româno-maghiară”. Alteori simpla interpretare sentimentală a unor întâmplări fără nici o importanță, ca cele de mai sus, e înlocuită cu relatarea unor fapte mai pozitive, menite a lungi îndoiala chiar și din inimile celor mai puțin încrezători. Atunci în aceeaș rubrică periodică vedem povestindu-se despre anumite tratative, ce ar fi avut loc sau ar fi în curs între nelipsitul conte ca reprezentant al națiunii maghiare și comitetul partidului național, sau — ceea ce pare a fi tot cam atât — cutare persoană mireană sau mai de grabă clericală, fruntaș între fruntași, având să rezinte interesele neamului românesc. Încheierea, pe care cei mai mulți o trag din cetirea unor astfel de știri, e se înțelege foarte optimistă. Dacă au avut loc tratative serioase în vederea împăcării celor două popoare de ve-

curi învrăjbite, asta înseamnă, că putem nădăjdui, că dacă nu acum, cel puțin într'un viitor apropiat, pacea se va realiza. Căci dacă n'ar exista speranța aceasta la ce bun tratativele serioase?

Ceea ce pare a se putea preciza e, că toată lumea din tabăra noastră dorește pacea. Unii, din fericire cei puțini, o doresc din meschine interese personale. Și de obicei aceștia vorbesc mai mult despre ea, scontând-o în propriul lor interes. Atmosfera curată, ideală a luptelor eroice, pe cari le-a purtat neamul nostru din Ungaria și Ardeal până acum, trebuie ferită și în viitor de astfel de elemente pestilențioase. Cei buni doresc pacea din convingere: Românii și Ungurii așezați de Dumnezeu unii lângă alții trebuie să-și dea mâna, ca să poată rezista curențului slav cotropitor. O mai doresc poate și din cauza unei oboseli sau slăbiri momentane, explicabilă în urma unei războiri atât de înverșunate, cu mijloace așa de neegale. Pace! Nimeni nu dorește mai sincer binefacerile mult așteptatei zeite ca cei mulți ai noștri, robii brazdei de pământ muncite în folosul altora, iloții asupra cărora de veacuri apasă toate greutățile unei clase împilatoare, desmoșteniții, pe cari dușmanii îi socotesc străini în propria lor țară. Ce poate fi mai scump inimii lor ca speranța unor zile mai bune, a unei păci a toate iertătoare și a toate alinătoare, pe care însă din nefericire nu o pot nici întrevedea.

Nici măcar întrevedea! Căci pentru ca doi inși să se împace nu ajunge dorința unuia, ci amândoi trebuie să dorească în mod sincer să-și întindă mâna. S'a înregistrat oare dela 1867 încoace un indiciu cât de slab, care să ne poată trezi nu convingerea necesară, ci

măcar o slabă bănuială, că Ungurii doresc sincer o împăcare cu noi? Numai orbii și șarlatanii pot trece cu vederea lungul șir de atacuri din ce în ce mai dese, din ce în ce mai brutale, îndreptate în mod premeditat după un anumit plan și după calcule bine chibzuite împotriva ființei noastre etnice. Dar unde trăesc împăciuitoarii noștri? Nu simt și nu văd ei ce se petrece în jurul lor? Ungurii sunt un popor de sugestionăți. Dela cârpaciul cel mai umil până la conții încărcăți cu fireturi și galoane, toți sunt cuprinși de fiorii aceleiași utopii: a-pele ungurismului să ajungă până în culmile pleșuve, pe unde e însemnat hotarul statului ungar și să înghită în ele cât mai de grabă toate elementele răslețe de altă limbă. Și năluca aceasta nu s'a încuibat în creerii lor aprinși numai de eri de alaltăieri, ci și-a făcut apariția încă de acum aproape o sută de ani. Astăzi nu se găsește ungar, care să nu fie convins nu numai de necesitatea acțiunii de maghiarizare din punctul lor de vedere, dar și de absoluta ei îndreptățire. Cei cari vorbesc altfel se dovedesc ușor ca nesinceri. Așa ne explicăm seninătatea adorabilă cu care se votează în parlamentul unguresc legile cele mai draconice și mai stupide împotriva naționalităților nemaghiare. E un exemplu unic în toată istoria lumii cum un popor întreg, dela cei câțiva oligarhi de sus până în adâncul claselor de jos, e cufundat într'o stare de hipnoză, din care e cu neputință să-l trezească cineva. Căci dacă sunt mijloace de a trezi pe un individ din somnul hipnotic, un popor de hipnotizați e cu neputință să fie readus la simțul realității. El își urmează în somn visurilor lui atrăgându-l pieirea, întocmai cum marea atrage spre adâncurile ei undele turburi ale fluviilor.

M. Cavalleri.

„De închiriat“.

Tata este maior la pensie și noi suntem șase fete fără zestre. Am onoare să mă recomand: eu sunt cea mai mică (sunt de optsprezece ani, dar pentru lume numai de cincisprezece). Cea mai mare dintre noi, Alice, este de... acesta este secretarul familiei și nu îndrănesc să vi-l spun... Alice se uită numai dela căpitan în sus; celelalte dela căpitan în jos; pentru mine nu sunt decât elevii de școala militară. Păcat numai, că sunt așa de rușinoși! Au un așa de mare respect de tata, că în fața lui d'abia deschid gura. Imi plac numai pentru că-mi zic domnișoară, pe când în casă toți îmi zic puiul. Da, puiul în sus... puiul în jos. Ce infamie! Dar ce să-i faci?

Mă gândeam mereu: dacă tata și mama ar moameni cum se cade, și dacă eu aș fi mamă și eu aș avea șase fete, le-aș mărita pe toate, și revede. Nu este așa, că ideea mea era minunată? Fără multă vorbă, mă dusei la părinții mei:

— Dragii mei părinți, am o idee luminoasă!

— Nu se poate! ziseră amândoi deodată.

— Vă rog să nu mă întrerupeți. Ascultați, frați-vă și laudați pe puiul vostru. De mii de ani ați pomenit de cheltuielile ce faceți pentru fetele voastre, dar cum sunteți buni din fire, nu ați văitat în fața noastră. Noi fetele, și mai es eu, avem capete și am priceput aceasta.

Cândindu-ne bine, am putea să mai scădem din cheltuieli, dar o să fie cam greu. Nu putem să ne lipsim de bucătărie pentru că tata este cel mai mare mândăcios din secolul al douăzecelea și are dreptate: un maior la pensie nu trebuie să facă altceva decât să trăiască și să mănânce bine...

Tata începu să bombăne...

— Mama are slăbiciune pentru teatru, și nu o mai poți desbăra. Eu, drept să vă spun, nu pricep ce plăcere simte, când tenorul urlă domnișoarei soprană, că o iubește și domnișoara soprano îi răspunde că nu-l poate suferi, și pe urmă, cad unul în brațele celuilalt, cântând inereu... Dar gustul la om este lucru mare! Am putea să dăm drumul guvernantei, care este o mobilă nefolositoare, dar n'o putem face din mai multe puncte de vedere. Lumea ar zice: „Vezi? Spuneam eu că Enrica este mai mare „de 15 ani?... au dat drumul guvernantei... Este „cel puțin de 18... și dacă Enrica este de 18, atunci Iole este de 20, Carola de 22...” Vai de biata Alice atunci, care este cea mai mare. Așa dar, să ținem pe „miss”. Vedeți? eu mă sacrific pentru familie, deoarece, pentru mine, cel mai fericit moment al vieții mele, are să fie când o pleca „Miss”. Ah! ori de câte ori deschid gura, îi aud glasul: „Enrica, fii cu minte... nu face așa... O fată engleză s'ar scandaliza”. Și asta mai ales când este cineva la masă... Dar să ne întoarcem la ideea mea: să închiriem ca-

mera mosafirilor care a fost și va fi în veci fără musafiri. Pe urmă o să vedeți.

Mama și tata, cari mă ascultaseră în tăcere ca niște părinți cum se cade, ziseră amândoi deodată:

— Ce zici, Enrica? Ce ideie!... Să închiriem o cameră, nu este demn de noi.

Tata și mama sunt cei mai cum se cade în lume, dar au slăbiciunea demnității.

— Ian stați: m'ați ridicat mereu în slava cerului zicând că eu sunt mai practică decât o americană, și acum?... Fiți cuminți și ascultați de fiica voastră... În America, în Anglia, în Rusia, chiar și generalii închiriază camere... V'o jur... „Mis” mi-a spus, că prejudiciul acesta nu este decât la noi...

Cu lingușiri, cu mângăieri, cu rugăciuni am câștigat partida

Triumfătoare m'am dus la surori:

— Fetelor! perspective splendide pentru viitor: o să închiriem camera mosafirilor și pe urmă, lăsați pe mine. Doar să nu-mi puneți bețe în roate.

După multe discuții, am isbutit să-mi pui în aplicare planul de bătaie.

A doua zi, lipii pe fereastră un bilet cu „de închiriat”.

Ori de câte ori sună la ușe, noi dădeam fuga. În sfârșit eroul zilei și-a făcut apariția!

În ziua aceasta, eram singură acasă. Mă uitai din cap la picioare la viitorul chiriș, și mă mir și azi cum n'a rupt-o la fugă. Și totuș

Toată lumea simte așadar, că între noi și Unguri nu se dă o luptă politică în accepțiunea comună a cuvântului, nici chiar o luptă de clase, ci o inversunată luptă de rase, care ca toate luptele de genul acesta nu cunoaște restricțiune și nu-și alege niciodată armele. Luptele între rase sunt lupte de exterminare, fie lentă, fie violentă și nu încetează până când unul dintre luptători nu e redus la tăcere desăvârșită, la tăcerea mormântului. În vâltoarea lor ele atrag toate energiile, de cari dispun cei doi învrăjbiți, în desfășurarea lor ele cuprind tot spațiul geografic, în care națiunile dușmane vin în atingere, iar ca timp durează arareori zeci, de cele mai multe ori câteva sute de ani. În astfel de lupte uriașe cu perspective de spațiu și de timp atât de largi, e ridicol sau e criminal a face cineva pe oportunistul sau a umbla după compromisuri și espediente.

Hotărât, dacă cei cari pomenesc mereu de împăcarea cu Ungurii nu sunt de rea credință, în cazul cel mai bun sunt oameni de o copilărească sau senilă naivitate. Ei reduc o luptă uriașă dintre două popoare la proporțiile unui diferend dintre doi indivizi: „Hai să ne împăcăm.” — „Hai.” Naivii noștri își închipue că smulgând prin „diplomație” guvernului actual abrogarea unei legi draconice, fie chiar și a aceleia a lui Apponyi, au realizat prin aceasta mult dorita împăcare româno-maghiară. Ei uită că hidrei policefale, despre care ne povestesc basmele dacă i se taie un cap, îi cresc alte mai multe la loc.

E timpul suprem să se rupă vălul, care împăingenește privirea unora dintre noi. Luptătorii trebuie să aibă sufletul pregătit numai pentru luptă. Privirile lor trebuie să se îndrepte nu prin negura difuză, ci prin aerul curat și limpede ca cristalul spre idealul, care strălucește în depărtare tuturor. Am moștenit de la strămoșii noștri marele dar, care e simțul realității. Să fim prin urmare treji, să trăim pentru realitate. E crudă, e dureroasă această realitate, dar a o privi în față e caracteristica celor viguroși. Visul e partea celor slabi.

Să înceteze deci cei cu împăcarea. Ei nu fac decât rău: pe cei meniți să lupte îi desconcentrează, făcându-i să vadă în dușmanii de moarte mai puțin decât sunt; pe cei mulți și neștiutori îi înșală cu iluzii deșarte, celor răi le dă prilej să se ridice la suprafață și să pescuiască în apă turbure. N. O.

nu era un militar; în ori ce caz, putea să fie un om cum se cade. O să-l ia Alice, mă gândii eu; pentru celelalte este prea bătrân. După ce am hotărât cu chiria, îl poftii să vie des pe la noi.

Când s'au întors fetele, nu mă mai slăbeau cu întrebările. Carola vrea să știe ce fel de muștăți are; Roza m'a întrebat dacă are un aspect distins (ca și mama, ține la demnitate); Marina spuse că o să-l primească bine, numai să aibă ochii negri.

— Nu mă mai întrebați degeaba. Chiriașul nostru este destinat pentru Alice: este cam de vre-o patruzeci de ani...

Atât mi-a trebuit! Alice nu vrea să auză de un bărbat care este de vr'o patruzeci de ani: poate să fie ori cât de frumos...

— Nu începe iar — o întrerupsei eu — că atunci mie n'o să-mi mai vie rândul niciodată. Vă spui: dacă faceți mereu mofturi, o să îmbătrânesc cu rușine, fată.

A doua zi, chiriașul s'a mutat.

Il chema Allegretti, fără nici un titlu; pur și simplu Allegretti.

Mama și tata au strâmbat din nas, dar n'au avut ce face.

După câteva zile, chiriașul ne făcu o vizită și toți am fost mulțumiți de impresia ce a făcut. Mi se făcu nițel de ne înțimă.

O convorbire cu d. Iorga.

II. Politica internă a României.

— Dela trimisul nostru special. —

București, în Octombrie.

Am reprodus ieri partea întâie a declarațiilor dlui Iorga despre politica externă a României. Înainte de a trece la partea a doua a declarațiilor dsale despre politica internă a Regatului, d. Iorga face o scurtă întrerupere, atât de binevenită gazetarului.

Ne găsim în camera de lucru a dlui Iorga. Nu aș putea să spun că am văzut pereții acestei camere, căptușiți de jos până sus cu rafturi și dulapuri pline cu cărți. D. Iorga se plimbă dintr'un colț al odăii în celalalt.

Privirea îi cade pe un șir de volume. E cunoscută istorie a imperiului otoman, scrisă în nemțește. Pe acelaș raft e și *Die Geschichte des rumänischen Volkes*.

Mă plâng că opera asta e greu accesibilă și că nu se vinde la librăriile din Ardeal. Generațiile mai noi de cărturari dela noi, chiar și cei ieșiți din liceele românești, sunt în plină ignoranță asupra trecutului nostru. Lipsește mai ales o lucrare cuprinzătoare, la nivelul științii moderne, accesibilă tuturor cititorilor (Ediția a II-a a istoriei dlui Xenopol e în pregătire, dar nu a apărut încă).

D. Iorga îmi răspunde că *Asociația* din Sibiu ar putea să dea cuiva însărcinarea de a traduce opera sa *Geschichte des rum. Volkes*. Dșoara Borcea de ex. ar fi o bună traducătoare. *Asociația* ar putea să răspândească traducerea asta în toate casele de cărturari din Ardeal. Dar ea face prea multă birocrație... Re-luăm pe urmă firul întrerupt.

România după război.

— Ce direcție trebuie să ia după Dv., politica internă a României, după război?

— În războiul acesta s'a făcut o singură dovadă: de energia, sentimentul de datorie, de disciplină și de duiosă iertare a țaranului român. În clasele de sus au fost frumoase porniri individuale, nu însă colective. În războiul acesta am avut ca puternic aliat norocul cu care nu se poate însă încheia nici-odată un tratat.

E vorba acum să ne pregătim a face alte războaie fără concursul norocului. În mai puțin de zece ani trebuie să rezolvim chestia țărănească.

A vorbi de rezolvirea chestiei evreiești, înainte de soluțiunea celei țărănești, este o crimă.

Cine să facă reformele?

Intrebarea asta am pus-o dlui Iorga.

— Conservatorii hotărât nu. Dacă ei ar re-

prezinta o clasă și nu o adunătură, de mult ar fi putut să facă o altă Românie, răzimată pe solidaritatea agrară care ar fi cuprins și pe țărani.

Din ce în ce mai puțin, însă partidul conservator reprezintă proprietatea de pământ și îi lipsește instinctul de solidaritate cu țărani.

Făcând aluziune la dese schimbări de șefie pe cari totdeauna partidul le ratifică, fără a avea o voință, d. Iorga îmi spune:

Partidul conservator e o cameră mobilată cu luna și numai locuind într'o casă moștenită din strămoși se pot face reforme.

Toată simpatia mea personală dlui Nicu Filipescu. Din zeci de discuții ce am avut cu dânsul m'am convins însă că nu poate fi câștigat pentru reforme agrare.

De partidul conservator-democrat nu pot vorbi. De ani de zile caut calitatea de partid zadarnic.

Cât pentru liberali, nu mă îndoiesc de bunele intenții ale dlui Brătianu. Sunt însă convins că partidul nu a ajuns la soluții clare în ce privește partea economică a chestiunii agrare și mă îndoiesc că va putea ajunge, dată fiind clasa de proprietari și arendași pe care se razimă partidul, încheie d. Iorga partea aceasta a declarațiilor sale.

Reforma electorală.

Una din problemele interne mai importante ale României este reforma electorală. Cei trei colegii electorale pentru Cameră, despărțesc pe cetățenii în trei categorii: colegiul I al marilor proprietari; colegiul al II. al cărturarilor și al clasei de mijloc; al III. cuprinde 38 de colegii țărănești din totalitatea celor 18 de scaune de deputați. Liberalii au formulat revendicarea *colegiului unic*, adică desființarea celor 3 colegii și contopirea tuturor cetățenilor știutori de carte într'un singur colegiu, întocmai cum este în Ungaria. Se știe că dela forma marea lui, partidul naționalist-democrat, prezidat de d. Iorga, a înscris în programul său *votul universal*.

În privința reformei electorale d. Iorga mi-a făcut următoarele declarații:

— Colegiul unic al știutorilor de carte n'ar folosi nimic țaranilor. Știința brută de carte fără foloasele ei sufletești nu este un criteriu de maturității politice. Adevăratul criteriu este în conștiința despre legătura individului

Totul mergea de minune.

Chiriașul venea la noi în fiecare seară, juca șah cu tata; povestea glume mamei; îmi aducea prăjituri; aducea flori fetelor. Toată lumea nu mai putea după el, și chiar și „miss”il iubea. Ba într'o zi, dânsa, cu un surâs, îi arată frumusețea de dinți ce avea (toți falși, dela primul până la al treizeci și doilea) și astfel i-a cucerit inima.

Între noi, ziceam surorii noastre Alice dna Allegretti, iar lui cumnatul. Alice însă, nu prea era încântată. Zilele treceau și domnul Allegretti nu zicea nimic, iar eu începusem să-mi pierz răbdarea. Înainte de culcare, vorbeam între noi:

— Când o să se hotărască domnul Allegretti? Așteaptă cam mult! Și doar vede bine că noi îl iubim... Dacă o mai duce așa, atunci îi cer eu mâna pentru tine, Alice.

Dar n'a mai durat mult așa; într'o bună zi domnul Allegretti își făcu apariția îmbrăcat cu cel mai negru rând de haine, și cu cele mai lucitoare ghete de lac.

În odaia noastră de lucru era o frământare neînchipuită. Alice, roșie, zicea a suta oară: „N'ar fi mai bine să-l trimet să se plimbe?”

— Dacă mai zice odată, îmi ies din cărte...

Mă duc în salon și o să șed la o fereastră. Vă rog să mă credeți că o să fiu numai urechi. Adă fetelor.

Când am intrat în salon, mi s'a părut că domnul Allegretti era cam încurcat. M'am gândit: „Așa trebuie, în asemenea ocazii.”

— Domnule, sunt silit să vă las camera...

— Se înțelege, mă gândii eu, cine se însoară nu mai poate să stea în odaie mobilată.

Mama și tata surăseră cu dulceață.

— M'am împăcat cu nevasta...

— Cum? — întrebaram toți deodată.

— Am avut câteva neînțelegeri cu ea, și de aceea am plecat de acasă... Să-mi dați voie să vă mulțumesc, pentru primirea bună ce mi-a făcut, cât am stat la dtră...

Eu n'am mai așteptat să aud ce răspund de rinții. Aruncaii o privire întepătoare dlui Allegretti și ieșii.

Ce-a mai fost pe urmă, mai bine nu vă pot spune; însă, pe lumea asta, ori ce faptă bună e răsplătită cu ingratitude.

Din italianește de L. T. Allan.

statul al cărui cetățean este. La țărani această legătură e mai puternică decât la clasa conducătoare.

— In întregimea ei, clasa țărănească merită să înriurească imediat viața de stat. Aceasta însă în colegiul unic e imposibil căci el ar înălțura pe țărani și ar ridica pe intelectuali. O orășenime săracă și dependentă ar da guvernului formula legală pentru înlăturarea țăranimii dela legislație.

O părere personală.

— Părerea mea personală, nu a partidului, este că existând clasele sociale pe cari nu le creiază legile și nu le pot distruge, *camerile viitorului trebuie să aibă reprezentanța tuturor claselor în marginea importanței lor naționale.* Așa fiind, aș crea *curi electorale*, dând țăranimii cel puțin 50% din deputați, mării proprietăți cel mult 30%, iar restul capitalului mobil și inteligenței. Fiecare alegător ar fi liber să voteze în mai multe colegii, dacă situația sa permite să fie înscris în ele. (De exemplu un profesor poate fi înscris în același timp în curia inteligenței și a mării proprietăți, dacă este proprietarul unei moșii. O analogie găsim în Anglia, unde oricine poate vota în mai multe circumscripții, dacă posedă în fiecare un titlu de drept de a fi înscris în lista locală. — *Nota corespondentului.*)

— Cu colegiul unic, garantez că nu ar fi alți țărani în Cameră decât cei aleși de guvern. Obiecției că țărani pot fi reprezentați și prin filantropi politici din alte clase sociale, îi răspund cu experiența contrară a întregii istorii universale.

Aici îndrăznesc să obiectez dlui Iorga că liberalii din timpul unirii principatelor erau mari proprietari și totuși pentru o reformă agrară în folosul țăranimii.

— O părere greșită, răspunde d. Iorga. Cuza și Cogălniceanu nu au putut să împroprietărească pe țărani decât cu ajutorul unei lovituri de stat. Și nu au fost tocmai liberalii cari, drept răzbunare pentru împroprietărire, l-au detronat pe Cuza?

Reforma învățământului rural.

În discuțiile publice din România problema agrară, problema evreiască și reforma electorală sunt considerate ca cele trei probleme mari ale politicii interne. Se vorbește prea puțin de a patra problemă nu mult mai puțin importantă: chestiunea învățământului rural. Încă din timpul când d. Iorga conducea *Sămănătorul*, dânsul dăduse deosebită atenție acestei probleme, mult neglijată de guvernele românești. Pentru aceea am ținut să solicit părerea Dsale și asupra acestei chestiuni.

— Am convingerea, spune d. Iorga că tot învățământul nostru rural, și de aiurea, e așezat pe bază greșită. Ne stăpânește încă spiritul evului mediu: însușirea formelor fără fond. În privința aceasta America e superioară Europei, reducând învățământul de forme la cea mai simplă expresie și lăsând vieții restul. La noi aceasta e imposibil.

— O reformă a învățământului trebuie să satisfacă două nevoi: întâi să pregătească pe țăran pentru viața *lul*, punându-i la îndemână toate mijloacele practice pentru punerea în valoare a gospodăriei sale sătești; al doilea să permită ridicarea în sus a elementelor capabile pentru reînnoirea pe această cale a întregii noastre vieți fără ca pentru aceasta elementele, care se ridică, să treacă la psihologia de ciocol și oameni lipsiți de acele tradiții de cavalerm, care se întâlnesc încă în adevăratele familii vechi.

Asimilarea cadrilaterului.

— Credeți că va putea fi asimilat cadrilaterul?

— Cadrilaterul nu poate fi românizat și nici nu trebuie să o încercăm. Sintem destui români. Este o onoare să fi român și nu dorim să facem nimănui silă.

Învățământul din cadrilater l'aș lăsa așa cum este, dar aș institui un control sever mai ales pentru unele obiecte, ca limba, istoria, geografia națională. Ce ar zice Ungurii dacă ar vedea că aplicăm față de Bulgari măsurile pe cari le combatem când se aplică Românilor din Ardeal?

Colonizări aș face cu elementele cele mai bune ce s'ar putea aduce de ori unde, de ex. din Macedonia și din valea Timocului.

TRIUMFĂTORII.. Ziarelor ungurești li se anunță, că ieri și-a făcut intrarea triumfală în orașul Dobrițin episcopul diecezei gr. cat. maghiare de Hajdudorogh, *Miklössy*. La cuvintele de bună întimpinare ale primarului orășenesc, episcopul *Miklössy* a răspuns:

— În primirea entuziastă ce-mi faceți, văd că dv. înțelegeți pe deplin marele interes național unguresc, care a dat viață noului episcopii gr. cat. Se pare că degetul prevedinței a desemnat acest culb al maghiarismului ca centru pentru activitatea mea viitoare. Din acest centru voi putea cultiva problema maghiarizării mai bine și în special în toate ținuturile loculte de Români ale comitatului.

Așa vorbește triumfătorul. Ii dă mâna. Ce zici părinte dela Roma? Vei ști de-acum, ce-ai făcut, ce-ai păcătuit cu blestemata aceea de „Christifideles graeci”? Ce zice comitetul de 50, cel ales la Alba-Iulia în 29 Mai 1912? Ce ne vor răspunde sfinții părinți dela Orade, Blaj și Gherla?

In Sătmar e liniște de-acum...?

Regele Spaniei la regele Carol. „Mittags Zeitung” din Viena află din București, că M. S. regele Carol al României a invitat pe regele Spaniei, invitație care a fost primită. Intrevederea între cei doi regi ar fi în legătură cu un arbitraj în dferite chestiuni balcanice, arbitraj pentru care regele Spaniei a fost indicat ca putând fi nepărtimitor.

Austria față de România. „Sonn und Montags Zeitung” din Viena ocupându-se cu critica adusă politicii externe austriace, spune că se zice că nenorocita diplomație vieneză a întstrăinat România, făcând-o dușmana monarhiei care va sprijini Serbia contra Austriei.

Ziarul arătat cere criticilor politicii vieneze să aștepte apariția anunțatei cartea verde a României, care va arăta dacă politica Austriei a fost îndreptată contra intereselor României și dacă n'a corespuns tradiției de-a sprijini pe cât posibil țara românească.

Noi credem, scrie ziarul, că Balplatz-ul și-a dat seama că România trebuie tratată ca un prieten prețios. Dacă însă documentele cari se vor înainta parlamentului român, vor arăta că Austria n'a ținut seama în deajuns de dorințele României, va fi încă timp pentru critica violentă care se face acum.

S'a vorbit de o alianță româno-sârbo-greacă care ar fi îndreptată contra Austriei; dar, un ziar românesc care nu poate fi bănuț că are prea multe simpatii pentru Austria. „Adevărul”, a declarat că această știre este o invenție.

Dacă, însă, se va încheia o astfel de alianță, diplomația austriacă nu va rămâne inactivă cum n'a rămas inactivă nici față de prima alianță balcanică.

Lupta în comitate.

Congregația comitatului Albei de jos.

— Raport special. —

Aiud, 16 Octomvrie.

Adunarea municipală a comitatului Albei de jos s'a ținut Mercuri în 15 l. c. Membrii români ai congregației au fost avizați să iee parte în număr cât se poate de mare. Terminul pus pentru această adunare i-a aflat însă pe cei mai mulți dintre membrii români în toiul culesului de vii. Cu toate acestea cei cari au putut să iee parte, s'au și prezentat, spre a-și face datoria de Români și de mandatar ai alegătorilor lor.

— Totuși disciplina taberei contrare a întrecut disciplina noastră: s'a înființat la adunare toată ceata administrativă!

Primul obiect al adunării a fost propunerea comisiunii permanente, de a se vota încredere guvernului actual.

La acest obiect a luat cel dintâi cuvântul d. Dr. Iuliu Maniu, distinsul nostru fruntaș, președintele clubului comitatens român, și în numele partidului național român din acest comitat a expus — într'un deosebit de strașnic rechizitor — în românește, motivele, pentru cari poporul românesc și partidul care reprezintă adevărata convingere a acestui popor, partidul național român, nu poate să aibă *nici o încredere în actualul guvern.*

Cuvântarea dlui Maniu.

D. Maniu înainte de toate a constatat că congregațiile comitatense în urma instituției virilismului și a felului cum se aleg ceilalți membri, nu reprezintă voința poporului și — prin urmare — e de puțin interes dacă membrii congregației vor vota ori nu vor vota încredere guvernului.

Faptul însă, că guvernul și cercurile oficiale vreau să prezinte încrederea exprimată de diferitele congregațiuni, ca o expresie fidelă a voinței obștești a țării, îndeamnă și silesc pe membrii partidului național rom. să-și precizeze, în această adunare ținuta lor, dovedind că opinia publică a țării și, în special, poporul românesc *nu are încredere în acest guvern.*

Guvernul actual, în toate manifestările sale, arată că este aderentul unui reacționarism politic direct dezastruos. Partidul guvernamental, încheat așa cum este, prin acte de forță brută și de corupțiune publică, a înfăptuit, contrar făgăduințelor proprii, o reformă electorală, cu desconsiderarea tuturor recerințelor democratice moderne și cu tendența vădită de a face imposibilă validitatea politică a poporului românesc. A introdus acest guvern sistemul forței brutale în parlament, a adus mai de curând, o ordonanță privitor la întrunirile publice, menită să facă iluzoriu dreptul de întrunire al cetățenilor; vrea să încătușeze și mai mult libertatea de presă și vrea aproape să desființeze chiar și instituția curții cu jurați. Iar în special față de Români, actele de persecuțiune politică îndreptate în contra existenței naționale a Românilor se țin lanț și acum. Guvernul actual menține politica sistemului de guvernare de până acum, care a fost totdeauna cât se poate de nedreaptă față cu popoarele nemaghiare.

Politica nefastă a guvernului s'a manifestat însă și în politica externă, unde guvernul actual nu a secerat, decât nesuccese peste nesuccese. — După toate acestea, d. Dr. I. Maniu propune următoarea *moțiune:*

PRIMA ȘI CEA MAI VECHIE CASĂ
DE CLAVIRE ESTE A LUI

RANZ ȘI ALBERT RENNER

TIMIȘOARA JOSEFIN
strada HUNYADI nr-ul 12.

MARE ASORTIMENT DE

PIANE, PIANINE ȘI HARMONI.

: CALITATEA CEA MAI BUNĂ. :

Prețuri ieftine.

Preturi ieftine.

„Considerând că actualul guvern este continuarea unui sistem de guvernare, care, pus pe baza dominațiunii de rasă și de clasă, dela inaugurarea sa până astăzi, încătușează adevăratele forțe ale vieții publice;

considerând că actualul guvern susține o direcție politică reacționară, contrară tuturor principilor democratice și rezoanelor sănătoase de stat;

considerând că actualul guvern, nu numai că nu a înlăturat piedecile cari stau în calea dezvoltării naționale, culturale și economice a poporului român, ci, spre adânc și generala nemulțumire a acestuia, a adăugat noi și noi acte de opresiune politică la cele existente până acum;

considerând că acest guvern, care în mod declarat a fi numai continuarea celui precedent, răsărit din forță brutală, neglijează nu numai exigențele unei politici interne sănătoase, ci conlucra ca factor hotărâtor și la politica externă dezastruoasă, care duce la deplina izolare a monarhiei austro-ungare;

Congregațiunea comitatensă a Albei-inferioare își exprimă neîncrederea sa față de acest guvern”.

Alte cuvântări.

După d. Maniu a luat cuvântul membrul partidului justhrist **Fogarassy Albert**, care a prezentat de asemenea o motiune de neîncredere față de guvern, din motive opoziționale kossuthiste, relevând mai ales panamalele, numai mulțumită cărora se poate susține la putere actualul guvern.

Pentru propunerea comisiunii permanente, în apărarea guvernului a sărit fostul comite suprem al regimului liberal **Zeyk Daniel**, care s'a silit a combate argumentele aduse de d. Dr. Iuliu Maniu. În deosebi a protestat împotriva afirmației că actuala majoritate din parlament s'ar baza pe corupțiune și că nu ar avea temei legal. Apoi a protestat în contra dorinței Românilor de a fi în mod special îngrijiți din partea statului, pentru motivul, că legea admite aici o singură națiune politică alcătuitoare de stat. Neagă că reforma electorală s'ar fi făcut cu tendențe contrare Românilor și se silește a arăta că politica externă a monarhiei a fost corectă, pentru că i-a succes să încunjure un război, mărându-se că chiar Români critică aceasta politică externă, cu toate că numai acestei politici poate România să-și mulțumească succesele internaționale, cari singure au putut da și dlui Dr. Iuliu Maniu cutezanța recerută ca să vorbească cu aceea demnitate și cu aceea încredere în viitorul neamului său, cum a făcut-o în discursul său.

Răspunsul dlui Maniu.

A luat apoi de nou cuvântul d. Dr. I. Maniu, pentru a reflecta fostului comite suprem Zeyk. Înainte de toate, d. Maniu a arătat cazurile mai celebre de corupțiune și de terorism, cu ajutorul cărora s'a compus majoritatea actuală a parlamentului. În special s'a referit la membrii congregației acesteia, ca la martorii oculari ai modului imoral, prin care, cu mijloace murdare, cu forță brutală, s'au făcut alegerile din cercul Ighiului și al Vințului. Și pentru a demonstra că partidul guvernamental nu reprezintă, nici măcar în mod formal, voința alegătorilor din această țară, se provoacă la faptul, că în țara întreagă sunt de toți 1,160,000 de alegători, dintre cari au ajuns la urnă 840.000, și dintre aceștia pentru candidații partidului guvernamental s'au dat de tot numai 380.000 voturi, iar restul de 460.000, va să zică majoritatea, s'au dat pentru candidații opoziționali. Constată apoi că Români nu cer favoruri separate pentru dânșii, și protestează în contra faptului că puterea statului care se compune și din averea și sudoarea poporului român, să favorizeze exclusiv un sin-

gur popor, pe cel maghiar. Cere egala îndreptățire a tuturor popoarelor și înfierează procedura guvernăntilor țării, prin care ei pretind respectarea nedreptei formule introductive a legii de naționalități, în schimb însă nu execută dispozițiile favorabile pentru Români ale acestei legi sancționate, care lege, de altfel, nu satisface nici pe departe justele pretențiuni ale poporului român. Arată apoi că reforma electorală, înfiptuită de actualul guvern, pe lângă că este reacționară, este îndreptată în contra validității politice a poporului românesc, ceea ce dovedește împrejurarea că câtă vreme Români formează 16.4% a locuitorilor țării, alegătorii Români vor forma numai 9.9% a tuturor alegătorilor, va să zică mult sub proporția numerică a poporului românesc. Dar o dovedește aceasta chiar însăși **motivarea ministerială a acestei reforme electorale**, care spune pe față, că de aceea nu se poate da drept de vot cetățenilor sub 30 de ani, pentru că generația mai tânără de 30 ani a poporului românesc a învățat în așa măsură a ceti și a scrie, încât, dându-le drept de vot și celor sub 30 de ani, ar ajunge Români la o prea mare influență politică. Iar în ce privește politica externă a monarhiei, constată, pur și simplu, rezultatele cari ne arată că monarhia noastră și-a câștigat pretutindenea dușmani, a stârmit la toți vecinii săi neîncredere și a lăsat să fie compromitate rezultatele unei politici externe, care s'a susținut, cu multă risipă de energie, și cu jertfe de multe miliarde timp de aproape 30 de ani. E drept că s'a evitat războiul, dar s'au pierdut mari interese internaționale și mai ales s'a început ruperea unor legături de nespușă valoare internațională. Succesul României se poate mulțumi vredniciei proprii și fără a intra în discuția rolului monarhiei noastre în aceste succese, constată vorbitorul în fața congregațiunii, că atât națiunea română cât și dânșul, de când ia parte la viața publică, a pretins drepturile neamului românesc cu aceeași bărbăție și cu aceeași hotărâre și înainte de a avea România succesele sale mai recente, și aceasta pentru motivul că adevărurile pe cari se bazează pretențiunile neamului românesc sunt veșnice și neschimbate.

Espunerile și declarațiile clare și hotărâte ale dlui Maniu au fost ascultate cu o atențiune deosebită, cu o adevărată pietate chiar și din partea majorității congregației. Firește, la votare, propunerea de a se vota încredere guvernului actual, a fost primită.

Alți oratori români.

La desbaterea obiectelor dela ordinea zilei, a mai luat cuvântul dintre Români, dl **Dr. Isidor Marcu**, canonic, care în mod temeinic a expus dezastrul economic al populației din comitatul Albei inferioare și a făcut propunerea, ca „congregațiunea comitatensă să ceară dela guvernul țării un ajutor mai mare de cum s'a dat până acum, nu numai pentru cei năpăstuiți prin revărsările de ape, ci și pentru aceia, cărora din pricina ploilor multe li s'a nimicit recolta, și ca congregația să intervină spre a se ușura liberarea de pașapoarte pentru străinătate. Congregația comitatensă a primit cu unanimitate aceasta propunere a dlui canonic. Argumentarea d-sale și descrierea mizeriei și mizeriei, în care se află poporul românesc, nu au putut lăsa reci nici pe aceia dintre membrii congregației, pe cari de altă dată puțin îi mișcă năcazurile poporului nostru.

A vorbit apoi profesorul **Gavr. Precup** cerând, ca banii orfanilor să nu se depună pe viitor la bănci, cari fac adeseori cămătărie cu banii aceștia, ci să se dea împrumut particularilor, proprietarilor mici, pe lângă ipotecă legală și banii deja depuși succesive să se abzică. Clara argumentație a dlui profesor Precup, a găsit însă urechi surde. Congregația comitatensă a hotărât menținerea practicei de până acum.

Apoi a luat cuvântul dl canonic octogenar **Gavril Pop**, care cu energice cuvinte a pretins, ca și Români să fie aplicați în oficiile comitatense. S'a provocat la faptul, că mii și mii de tineri români, absolvându-și studiile, sunt nevoiți a-și căuta pâine în străinătate fiindcă aici, în țara lor proprie nu sunt primiți în oficii.

Atitudinea demnă și cuvintele bărbătești ale acestui venerabil bărbat trecut de optzeci de ani, care în butul înaltei sale etăți se interesează cu zel tineresc de toate afacerile obștești și românești au fost ascultate de membrii români cu sinceră recunoștință.

Au ajuns în urmă la ordinea zilei obiecte de interes mai mic. La circulara comitatului Hajdu, de a se șterge titlurile și rangurile, aceste rămășițe ale vremilor întunecoase din evul mediu — a luat cuvântul dl **Dr. Alexandru Niculescu**, secretarul mitropoliei din Blaj, care contra propunerii comisiunii permanente a propus primirea apelului din circular, argumentând în mod temeinic și pe larg, că în ziua de azi este un anacronism menținerea titlurilor și rangurilor, cari aproape pururea nu sunt decât paravane, la spatele cărora stă lipsa de talent și valoare individuală. Propunerea, bineînțeles, nu a fost primită.

Pună la ordinea zilei circulara comitatului Cluj, prin care e solicitat guvernul să inaugureze o și mai întințită acțiune de colonizare și parcelare în părțile Ardealului, — la acest obiect a luat cuvântul dl **Dr. Iuliu Maniu**, care în contra propunerii comisiunii permanente, a propus respingerea celor cerute în circulară, și să se declare congregația comitatensă în contra acestei acțiuni de colonizare.

Într'un discurs mai lung a arătat motivele pentru cari Români văd o acțiune îndreptată împotriva lor în acțiunea de colonizare, precum și dezastruoasele urmări ale acestei politici economice a statului ungar, care duce la pauperizarea poporului român și la demoralizarea poporului unguresc. Deși argumentarea dlui Maniu a fost ascultată în liniște, fără să fi cercat cineva a slăbi argumentele d-sale, congregația a primit propunerea comisiunii permanente și a comitatului Cluj.

Rezultatele reale ale acestei frumoase lupte e adevărat că au fost puține, dar în schimb a ridicat încrederea Românilor din comitat.

Ar fi de dorit, ca membrii partidului nostru să iee parte la congregații urmând glasul de chemare a conducătorilor, și porunca datoriei lor.

*

După congregație membrii clubului român comitatens s'au întrunit într'o ședință intimă, în care s'au discutat și rezolvit mai multe chestiuni de organizare și administrație internă.

C.,

Aviz abonaților noștri.

Rugăm pe stimații noștri abonați să nu uite a-și plăti fără amânare restanțele pe cvartalul trecut și să ne trimită totodată și abonamentul pe noul cvartal, înainte. Să-și aducă aminte de marele scop ce sprijinesc abonând acest ziar și să fie seamă de enormele piedeci materiale cu cari se tot luptă încă presa românească. Cu întoarcerea poștei așteptăm să ni se trimită toate restanțele, precum și abonamentul pentru noul cvartal Octombrie—Decembrie. În caz contrar ziarul nu li se va mai trimite.

ADMINISTRAȚIA.

Atelier modern pentru curățirea hainelor.

Curățire modernă și foarte frumoasă a hainelor de sadă, batist, eponge, pânză etc.

Se primește spre curățire și călcare halne de bărbați.

Vopsire modernă de haine în culori la modă.

Knapp Sándor, Arad

Institut de vopsitorie, curățire chimică și spălarea cu aburi a albiturilor.

Local de primire: colțul străzii Waltzer János, vis-à-vis de poșta principală. Stabilimentul: str. Magyar-utca nr. 26. — Comenzile din provinciile se execută prompt și conștientos. Ka 1247

D. dr. Mihail Polit asupra chestiei de naționalitate

Arad, 16 Octombrie.

În legătură cu ancheta deputatului sas Dr. Rudolf Schuller, „Pester Lloyd” publică azi un articol al binecunoscutului bărbat politic sârb din Ungaria Dr. Mihail Polit.

Dsa își arată convingerea că chestia de naționalitate s'ar putea rezolvi numai revenind la proiectul naționalităților nemaghiare din 1868, care de altcum, e baza programului politic de azi al naționalităților nemaghiare. Dăm la vale în rezumat acest articol:

„Conducătorii politici ai Românilor și-au precizat foarte clar punctul de vedere față cu „problema românească”. Aceasta însă poate fi privită numai ca o parte a chestiei de naționalitate din Ungaria. De sine înțeles că sunt solidar într-o toată cu cele spuse de prietenii mei români. Punctul de vedere al deputatului Dr. Schuller nu-l aprob, după cum am mai arătat într'un articol mai lung, publicat încă în 1911 în „Pester Lloyd”, un răspuns dat dlui Schuller, cu a cărui punct de vedere față de chestia de naționalitate nu sunt de acord chiar nici conaționalii lui, Sașii. Deși la aparentă din cauza enormelor divergențe dintre naționalitățile nemaghiare și rasa dela putere nu există nici o perspectivă pentru împăcare, eu cuget că aceasta totuși ar fi posibilă, dacă bărbatul de stat unguri în chestie de naționalitate ar reveni la anul 1868, atât de important pentru reînvierea Ungariei.

Evenimentele din Balcani au fost o admoniție pentru Ungaria ca să se întărească, creând pace între popoarele ei, și să se păzească a urma pilda tănărilor turci, cari au sperat să poată otomaniza imperiul lor prin forme constituționale.

În scrisoarea de felicitare ce am adresat-o primului ministru român d. Titu Maiorescu, mi-am exprimat convingerea că pacea din București va avea un efect binefăcător asupra păcii dintre popoarele Ungariei și pentru aceasta am primit un răspuns foarte prietenesc.

Simburele chestiei de naționalitate e că Ungaria nu e stat omogen, ci eterogen, iar în statele eterogene asimilarea în vremea de azi nu se poate îndeplini. Când, înainte cu 30 de ani, baronul Pronay mi-a aruncat în parlament referitor la naționalități cuvintele: *Quem ferrum non sanat, ignis sanat*, l'am îndrumat în evul mediu.

Chestia de naționalitate se poate rezolva, dacă bărbatul de stat unguri ar avea curajul necesar pentru aceasta și în privința aceasta sunt de părerea prietenului meu Dr. A. Vaida că „Tisza n'are curajul necesar pentru o rezolvire cinstită a chestiei de naționalitate”.

În vinele lui Ștefan Tisza curge sângele lui Coloman Tisza, care mi-a aruncat în parlament, acum 40 de ani, mie și naționalităților nemaghiare răspunsul: **Strivite!** (trebuie naționalitățile). Un alt bărbat de stat contele Khuen-Héderváry, pe când ajunsese la guvern după căderea coaliției, avea anumite veleități pentru rezolvirea chestiei croate și celei de naționalitate din Ungaria, dar „metus reverentialis” față de Tisza l'a reținut, iar când opoziția maghiară l'a huiduit numindu-l „Grancsár” și-a pierdut tot curajul.

De 46 de ani există chestia de naționalitate în Ungaria, iar contele Albert Apponyi a crezut de potrivit să vină cu legea lui școlară chiar în preajma războiului balcanic — a cărei rezultate dealtcum ni-le arată îndestul și cazul din comitatul Hunedoarei relevant de d. Nicolae Ivan. Nici chiar tinerii turci n'au mers atât de departe.

Parlamentarii dela 1867 privesc azi uimiți ce s'a făcut cu legea lor de naționalitate. În vremea aceea însă, erau deputații nemaghiari în număr mai mare în cameră, iar deputații deákisti nemaghiari erau laolaltă cu deputații naționaliști în privința chestiei de naționalitate.

Deák însuși a stat la îndoială în fața celor două proiecte: unul al guvernului, celalalt al naționalităților, referitoare la naționalitățile nemaghiare, fiind pentru cel din urmă toți depu-

tații deákisti nemaghiari dimpreună cu deputații naționaliști.

Csengery, cel mai bun stilist ungur din acea vreme, care a stilizat proiectul guvernului, a produs confuzia cu noțiunea neclară de „nemzet” (națiune), până când proiectul prezentat de deputații nemaghiari era clar, pornind din punctul de vedere, că Ungaria nu e un stat omogen, ci eterogen. Deákistii nemaghiari de atunci erau mari patrioți, ei aveau relații intime cu Maghiarii și în fața lor se închina chiar și Deák. Acești deákisti au votat cu toții pentru proiectul deputaților naționaliști. După o desbatere de mai multe zile, camera a votat însă, pentru proiectul guvernului, din care cauză deputații naționaliști au părăsit atunci demonstrativ sala de ședință a camerei.

Eu sunt adânc convins că chestia de naționalitate se poate rezolvi numai revenindu-se la proiectul naționaliștilor din 1868 și creiându-se în baza lui o nouă lege de naționalitate. Proiectul acesta dealtcum e programul naționalităților nemaghiare, la care ele țin cu stăruință de 64 de ani.

De sigur că din cauza șovinismului de azi a rasei dela putere e exclusă posibilitatea revenirii la anul 1868 și la proiectul naționalităților nemaghiare. Dar considerând situația actuală internațională și marile prefaceri din Balcani, eu zic: „C'est a prendre ou a laisser”.

„Pester Lloyd” comentează articolul dlui Polit din punctul de vedere binecunoscut al șovinismului maghiar. Organul german al guvernului ungar precizează dealtcum foarte clar, politica de stat ungară, spunând că aceasta recunoaște elementelor de altă limbă îndreptățirea de a-și desvolta însușirile particulare de rasă și de a progresa, având libertate de acțiune; dar naționalitățile nemaghiare dacă vor să li se tolereze caracterul particular, trebuie să-și congruizeze aspirațiile cu aspirațiile statului (?) abandonând orice veleități centrifuge.

Adecă naționalitățile nemaghiare sunt numai elemente tolerate, cari și-au vărsat și își varsă sângele și poartă birurile grele, pentru că să fie iobagii rasei maghiare privilegiate și pot trăi numai din grația acestei rase. Was sagst du Vészi?

R. I. R. S.

II.

Arad, 16 Octombrie.

Disertația dlui E. Pocola, publicată în numărul trecut, a produs o discuție vie în adunarea generală. Vre-o patru învățători, între cari și Darius Pop, îngreșoși de atâta lipsă de demnitate și de atâta slugărnicie, au combătut ideile cu toată hotărârea, tot astfel și avocatul Dr. A. Aciu din Tășnad. A intervenit însă inspectorul regesc, d. Nagy Károly, care a propus ca adunarea să declare de ale sale ideile dlui Pocola cari sunt în adevăr bune... și urmarea a fost că adunarea, în aplauze generale, a sancționat propunerea dlui inspector. Excepție făceau numai cei vre-o 4—5 inși, cari vorbiseră în chestie și cari și-au arătat nemulțămirea și față de propunerea dlui inspector și membru onorar (!) al reuniunii.

Lăsăm să urmeze aici o analiză a ideilor cuprinse în lucrarea din chestiune și a autorului ei. Analiza o luăm din broșura „*Învățătoria română din Sălagiu*” de Dr. G. Opreanu (Sibiu 1912).

D. Pocola este unul dintre puținii învățători români sălăgeni, cari cetesc mult și cari mănuiesc condeiul. Din nenorocire aceste două îndeletniciri însă sunt mai mult spre paguba morală a dlui Ardealului ș. a. ș. a.

Pocola și a învățământului românesc din Sălagiu, și aceasta din cauza unei foarte evidente duplicități, pe care mă mir mult cum n'o observă învățătorii. Dsa cetește cărți și reviste românești, ungurești și chiar franțuzești, dar le cetește rău. Din ele dsa nu-și însușește ideile, ci fragmente fără înțeles, pe cari le aplică cu totul greșit. Scrisul dsale băjbăie de plagiaturi dintre cele mai puțin inteligente, după cum se va vedea mai jos. Insaș cugătarea dlui e lipsită de o cinosură morală: d. Pocola judecă lucrurile în două feluri și le scrie tot așa. Părerile dsale sunt influențate de împrejurările materiale, nu de principii, și de aceea aceeași idee la dânsul se poate găsi expusă în moduri diametral opuse, după mentalitatea românească sau după cea ungurească pe care o aplică. Aici e greșeala fatală a dsale, că nu se călăuzește în mod firm de idei, ci, după bătaia vântului, de considerații — cel puțin regretabile. Ce altceva poți zice, în adevăr, despre viceprezidentul unei reuniuni de învățători români, care e unul dintre primii colaboratori ai revistei școlare ungurești din comitat (Szilágyvármegyei tanügy!) prin care își propagă pentru Unguri modestele cunoștințe? În loc să se dedice cu totul reunirii în fruntea căreia stă și care e destul de lipsită de tot ce i-ar trebui, dsa se pune să-i lumineze pe Ungurii dintr'un comitat cu trei sferturi de locuitori Români și cu vechi tradiții românești²⁾. Cu aceeași siguranță cu care sprijinește tendințele ungurești, susține și Reuniunea! — Ceea ce citește asimilează greșit. În lucrările dânsului, cetite la Giurtelec sunt mai multe părți plagate după „Contribuțiune la munca pentru ridicarea poporului” de Spiridon Popescu (București, ed. II. 1911) și după „Către noua generație” de Simion Mehedinți (București, 1912) și ceea ce e și mai regretabil, părțile plagate sunt aplicate pe de-a îndoasele și neînțelese nici de către însuși autorul (într'un loc luca de ex. „*durerea cunoștințelor*”, în loc de *durarea cunoștințelor*”, cum e la Sp. Popescu).

Să trecem la analiza lucrării despre „Uniformizarea activității reuniunilor” a dlui E. Pocola. Voi însira aici numai lucrurile fals concepute.

1. D. Pocola e aderentul devisei „Prin noi înșine”. Dar ce rău o aplică! Dsa înțelege prin aceasta ca învățătorii să nu mai fie sub înăurirea „popilor”, să fie „autonomi”; să fie conduși de „reprezentanți adevărați (!) ai învățătorimeii”. Ce înțelege dsa prin aceasta, o spune prin cuvintele: „și numai când am vedea, că nici după această luptă nu ne putem ridica, atunci am avea să căutăm sprijin la cel ce poate să ni-l dea nemijlocit și la cel ce dispune de putere în mod direct”. Cu alte cuvinte: „Prin noi înșine să ajungem pe mâna dușmanilor noștri, pe cari să-i servim pentru osul de ros”.

Pentru monumentul lui Vlaicu.

Arad, 16 Octombrie.

Au mai sosit:

Colecta d-soarei Livia Guțul din Seleuș (suma 46.50 cor.):

Ștefan Popa, paroh gr.-or. 8.—, Maria Popa, soție de preot 2.—, Petru I. Oca, mare proprietar 5.—, Gheorghe Șdicu, paroh gr.-or. r. 1.—, Valeria Șdicu, soție de preot 1.—, Tiberiu Șdicu, —.50, Petru M. Baba, notar com. 1.—, Dușan Popovici, mare proprietar 2.—, Mihail Pepenar, inv. dirigent 1.—, Angela Pepenar, soț. de inv. 1.—, Draga Mărină 1.—, Josif Popa, inv. 1.—, Victor Bojin, inv. 1.—, Iustin Popovici, comerc. 1.—, Iosif Pod, mare propr. 1.—, Iosif Guțul, propr. 1.—, Ștefan Guțul, comerc. 1.—, Darinca Guțul —.50, Minodora S. Guțul —.50, Timotei Guțul, propr. 1.—, Ioan Guțul 1.—, Athanasie

¹⁾ Scopul acestei reviste e expus în Nr. 1 din 1910 astfel: „egyenetni az utat a magyar nemzeti állam kitépéséhez („a netezi drumul spre consolidarea statului ungar național”).

²⁾ În comitatul Sălagiului e Guruslăul lui Mihai Viteazul; aici (la Tihău) a fost lupta dintre Tuhutum și Gelu; la Vașcapău a fost un drum al lui Traian, ale cărui rămășițe se mai văd și azi; în Bobota își doarme somnul de veci cronicarul G. Șincal(?), în Bocșa Simion Bărnuț; în Cizer lemnul din care e făcută biserica. e sculptat de Horia la 1783, când pribegia prin nordul

T. Guțul 1.—, Mărioara Cornean, inv. 1.20, Livia Guțul 1.20, Miți Bălan —.50, Marta Pincu 1.—, Ana Mărină 1.—, Livia Pod —.50, Măria Rușdea —.50 Filip Mărină, propr. —.50, George Wagner, comerc. 1.—, Nica Baba, jude com. —.50, Iosif Mărină, casar com. —.30, Nicolae Mărcovician, propr. 1.—, I. G. Blumberg, comerc. 1.—, Jiva Popa, econom —.50, Ion Bojin, econom —.50, Păun Mărină, econom —.40, Ion Duchin, rotar 1.—, Filip Bojin, rotar —.40, Iosif Broștiant —.20.

Gheorghe Bujorean, Suceava 2.—
Marius Elek, Velcheriu 10.—
N. Petra Petrescu dir. de bancă 10.—
Dr. Traian Păscuțiu, Oradea-mare 5.—
Lucia Dr. Păscuțiu, Oradea-mare 5.—

Colecta lui **Traian Agodișanu** din Timișoara: (41 cor.): P. Popoviciu 10.—, N. Iorgovan 2.—, T. Agodișanu 2.—, M. Moisec 2.—, T. Lazar 2.—, N. Renoiu 2.—, E. Taur 2.—, V. Putcovici 2.—, I. Frățilă 1.—, E. Bogdan 1.—, I. Albu 1.—, E. Căpușă 1.—, I. Tuican 1.—, G. Teleky 1.—, M. Perian 1.—, C. Hoza 1.—, I. Chie 1.—, I. Gherliștean 1.—, I. Soboniu 1.—, D. Stancovici 1.—, D. Roșu 1.—, N. Segarcianu 1.—, G. Vuc 1.—, O. Homorogan 1.—, N. Mohora 1.—.

Noui complicații în Balcani.

— Tripla alianță contra Serbiei. —

Arad, 16 Octombrie.

Din Valona se anunță că în ultimele zile au avut loc din nou lupte între trupele grecești și țărani albanezi din regiunea Skrapariei, lupte în cari Albanezii au rămas învingători. După știrile din Permet, soldații greci au devastat și jefuit satul Deslinie, țărani însă au alungat trupele. Guvernul grec a trimis acum o expediție de pedepsire în acest sat.

Flacărele ultimelor frământări din Balcani au trecut și la noi: **raporturile dintre monarhia austro-ungară și Serbia s'au agravat iarăși în mod primejdios și nu se știe ce întorsătură vor aduce orele apropiate.** Cauza acestei înrăutățiri primejdioase a raporturilor dintre aceste două state este, se afirmă la Viena, atitudinea ostilă a Serbiei față de Austro-Ungaria. **Divergențele între aceste două state au devenit atât de acute încât cercurile politice consideră situația ca foarte serioasă.**

Consulul austro-ungar din Belgrad a primit instrucții să intervină pe lângă guvernul sârbesc și să-l someze să respecte frontierele Albaniei stabilite la Londra și, totodată să pretindă evacuarea urgentă a teritoriilor aparținătoare Albaniei ocupate de către trupele sârbești.

Consulul german din Belgrad a primit și el instrucții din partea guvernului său să ceară, în mod amical, guvernului sârbesc respectarea hotărârilor dela Londra privitoare la granițele Albaniei.

Italia încă a intervenit la Belgrad cerând în mod amical respectarea hotărârilor dela Londra privitoare la granițele Albaniei și sfătuind guvernul sârbesc să înceteze, în interesul propriu, ostilitățile contra Albanezilor.

Ieri se părea că aceste intervenții au fost luate în serios la Belgrad, întrucât guvernul dăduse ordin trupelor sârbești să oprească înaintarea lor pe toate direcțiunile.

Azi, însă, primim din Belgrad senzaționala știre, că în ciuda intervenției energice a triplei alianțe comandamentul armatei sârbești nu-și va retrage trupele din Albania.

GREUTĂȚILE OCUPĂRII TRACIEI DE CĂTRE BULGARI.

— Răscoala Bașibuzucilor. —

Arad, 16 Oct.

Guvernul bulgar e preocupat, între altele, de o chestiune foarte serioasă pentru rezolvirea căreia a hotărât să ia măsuri energice. În Tracia de vest care a revenit Bulgariei, se află o numeroasă populație de bașibuzuci cari nu vor

să se supună stăpânirii Bulgariei. Ei se răscoală zilnic, dau loc la ciocniri și sângele curge fără ca autoritățile bulgare din Tracia să-i poată stăpâni.

În urma rapoartelor alarmante primite de guvernul bulgar, **acesta a ordonat întocmirea unui corp de expediție care să plece în Tracia pentru a înăbuși în sânge răscoala. Trupele sunt gata aranjate și nu așteaptă decât ordinul de plecare.**

Turcia fiind informată de intențiunile Bulgariei și pentru a-și apăra conaționalii din Tracia de o peire sigură, a intervenit pe lângă guvernul din Sofia rugându-l să amâne plecarea trupelor cu o săptămână. În vremea aceasta guvernul turc își ia angajamentul să determine pe bașibuzuci să emigreze din Tracia, iar restul populației otomane să se supună dominațiunei bulgare.

Guvernul bulgar a acceptat rugămintea Porței și așteaptă acum, timp de o săptămână, să vadă dacă guvernul turc va reuși în încercarea sa.

INCORDAREA GRECO-TURCĂ.

— Turcia face pregătiri de războiu. —

Arad, 16 Oct.

„Kölnische Zeitung” află din Constantinopol, că cu toată schimbarea atitudinii presei oficiale turce datorită presiunilor exercitate de marile puteri în interesul grabnicei încheieri a păcii cu Grecia, **pregătirile pentru un nou război contra Greciei totuși continuă.**

În cercurile politice franceze persistă părerea, că chestia apartinerii insulelor egeice ar putea fi rezolvită în modul cel mai mulțumitor printr'un tribunal de arbitraj convocat ad-hoc. Se asigură, că **guvernul român lucrează în acest sens pe lângă marile puteri, negăsind până acum nici o rezistență.** În prima linie însă trebuie rezolvite în mod pașnic chestiile asupra cărora sunt acum tratative în curs. **Ultimile știri sunt optimiste.**

Cronica externă.

Grecii față de Români. Se știe că cu ocaziunea conferinței din București guvernul român a comunicat lui Venizelos, primul ministru al Greciei, care este situația Românilor din Macedonia — după notele pe care le-a primit dela reprezentanții săi. Venizelos a făgăduit că se va interesa de aproape de această chestie după câte ni se afirmă d-sa și-a ținut făgăduiala.

Primul ministru grec a spus reprezentantului României la Atena că interesându-se de aproape de Aromânii din teritoriile dobândite de Grecia, e hotărât să schimbe politica de până acum față de ei. Ca un început d-sa a comunicat aceluiaș reprezentant că a înlocuit pe Dragumis, guvernatorul general, un aprig partizan al vechei politici, în contra căreia Aromânii s'au plâns de atâtea ori ca de unul ce lovește adânc atât în idealul lor național cât și în interesele lor. A fost numit ca guvernator provizoriu Regulis care e însărcinat ca împreună cu d. Mavrodî, consulul general al României, să facă o amănunțită anchetă spre a se putea da deplina satisfacție Românilor din nouile ținuturi grecești. Venizelos era hotărât — după cum a afirmat d-sa ministrului român la Atena — să se ducă în persoană în localitățile românești, pentru a completa ancheta, dar a fost silit să amâne această vizită din cauza împrejurărilor cari reclamă prezența d-sale în capitala Greciei.

Primul ministru al Greciei a rugat legația română din Atena să-i semnaleze orice abateri și se va aduce la cunoștință, pentru a lua grabnice și serioase măsuri împotriva acelor vinovați.

După cum se vede guvernul din Atena voeste să inaugureze legături de o bună credință reciprocă cu acela din București. Hotărârea dlui Venizelos de a se da deplina satisfacție a drepturilor legitime ale Aromânilor a făcut o bună impresie în toate cercurile aromânești cari văd într'însa începutul unei ere de dreptate și de

prosperitate pentru trații Aromâni de sub stăpânirea Greciei.

Presa turcească cere autonomia Macedoniei. Chestiunea autonomiei Macedoniei e mult discutată azi de presa turcă care invită Poarta să indemne Grecia să consimtă la o autonomie pentru care Serbia și România ar fi favorabile. Prin această consimțire, Grecia ar putea să scape prevenind un acord turco-bulgar și un război de revanșă.

Asupra aceluiaș subiect, presa turcească reproduce următoarea declarațiune făcută de un diplomat român unui ziar armenesc.

— **Grecia și Serbia sunt legate printr'un tratat de alianță. România însă nu e legată prin nici un act. Soluțiunea definitivă a chestiunii balcanice cere o organizare trainică a Albaniei și a Macedoniei autonome.**

În cazul unui război, Bulgaria va profita cel mai mult. Ea va ocupa Cavalla și Serres, iar Turcia nu va putea lua nimic dincolo de Dedeagaci.

INFORMAȚIUNI

Inginerul Diesel.

Arad, 16 Octombrie.

Pentru mulți dintre cetitorii noștri numele Diesel e puțin cunoscut deși el a dăruit omenimei una din cele mai mari invenții ale tehnicii. Motoarele de gaz și benzină sunt un dar făcut de spiritul inventiv al inginerului Diesel. În timpul scurt, ce a urmat dela inventarea lor și până astăzi, a revoluționat lumea întreagă. În locul mașinilor greoaie de vapor, s'au furisat astăzi în economia omului motoarele de gaz și oleiuri, și lucrurile, cari mai înainte ne păreau în domeniul fantaziei, și chiar și cei mai fantaziști le priveau de utopii, îmbracă astăzi haina realității cu ajutorul motoarelor inventate de ing. Diesel.

Să fi cercat cineva în 25—30 ani mai înainte să vorbească de trăsuri fără cai, de locomotive fără foc și vapor, de mașini de sburătăi mai grele decât aerul, și ai fi ajuns în cel mai apropiat timp în balamuc. Astăzi ele au fost vrăjite înaintea noastră și ne sunt atât de cunoscute sub numirile de automobil, motor, și aeroplan.

Toate substanțele combustibile au îngrămădite în ele energii, cari prin ardere se eliberează. Lemnul dă energia în formă de căldură apei, care transformată în vapor poartă înainte și înapoi pistonul mașinei de vapor. Trenul e pus pe fugă de energia, ce se desvoltă prin arderea cărbunilor și a lemnului. Dar dacă ne dăm bine seama, vedem că energia din lemn și cărbune e pusă la dispoziția noastră numai prin intermedierea apei. Iar când primim ceva prin intermediar nu mai putem avea prețurile originale ale produsului. O parte din energie ni se pierde fără urmă în cutia cu vaporii a mașinei. Inginerul Diesel a deslegat problema înlocuirii mijlocilor prin arderea directă a substanțelor combustibile în cilindru mașinei.

Multe dintre substanțele organice prefăcute în gaze în combinație cu aerul dau materii, cari ocupă un volum mai mare decât înainte de a fi combinate, sau se combină cu aerul prin explozie puternică. Acelaș fenomen pe care-l întâlnim la praful de pușcă: o mică scântee transformă praful în gaze, cari produc o explozie atât de mare încât glonțul pus în calea lor e aruncat la zeci de km. Explozia oleurilor folosite la motoarele ing. Diesel nu e atât de puternică, dar e suficientă ca să arunce pistonul cilindrului, câțiva centimetri.

Auzim adesea cum s'a întâmplat câte o nenorocire prin explozia unei uzine, în care se lucra cu benzină. Benzina chiar și la temperatură obicinuită evaporază în măsură destul de mare. Vaporii ei se împreună cu aerul, și e de ajuns o scântee oricât de mică, ca între timp amestecul de benzină și aer să explodeze deodată, să mutilizeze pe nenorociții nebănuitori din apropierea exploziei sau să arunce în stradă ferestrele odăi în care s'a întâmplat catastrofa.

Inginerul Diesel a auzit des despre astfel de nenorociri și se gândea cum ar putea să le înfăture, și să le pună în serviciul omenimii. El vedea în exploziile acesteia puteri, cari pot fi utilizate. A construit motorul care-i poartă numele. Un cilindru, în care se mișcă un piston și câteva supape se prind să întorcă roatele mașinilor de sute de puteri de cai. Prin un tub e inspirată benzina, care în formă de gaz ajunge sub piston. Deo-

dată cu gazurile de benzină năvălește și aerul, așa încât sub piston e o amestecătură, care nu așteaptă decât o scântee ca să prindă foc și să explodeze. Efectele unei astfel de explozii nu ar fi destul de mari, — și aici vine ingeniositatea Ing. Diesel — dar prin mișcarea pistonului în cilindru, amestecătura de gaze se presează în un volum mai mic și se aprinde în așa fel, încât gazurile ce se desvoltă și întreagă puterea exploziei e transpusă pistonului, care la rândul lui smucnește cotul volanului. Volanul își face vânt, transformând imbrâncelile pistonului în mișcare rotitoare. Supapele închid și deschid calea gazurilor.

De câte ori pistonul ese din cilindru în locul lui se formează un loc de aer rărit. În locul aerului rărit intră gazurile de benzină. În urma mișcării rotitoare a volanului pistonul se reîntoarce în cilindru, presează și încălzește amestecul de gaze. În momentul celei mai mari presiuni o schintelă electrică aprinde gazurile, cari explodând dau la al treilea tact o imbrâncitură pistonului, iar al patrulea tact alungă rămășițele gazurilor întrebuintate... Și jocul pistonului izbit de puterea benzinei se repetă din nou. — Toate acestea se petrec cu o celeritate atât de mare, încât nu sunt cuvinte să poți spune în timp atât de scurt funcționarea motorului, pe cât de puțin timp îl trebuie de fapt să funcționeze.

Motoarele, chiar și cele defectuoase în construcția lor încă arată oarecare economisire față de mașinile de vapor. Până când mașinile de vapor utilizează 6—9% din energia combustibilului, aproape toate motoarele folosesc din energia ce li se pune la dispoziție 7—14%. Ceeace înseamnă un câștig enorm când ne gândim la cantitatea mare de cărbuni mistuită de iadurile cazanelor.

Și încă nu putem zice că motoarele ar fi ajuns la perfecțiunea dorită în fiecare an ele au câte o învingere, câte o perfecționare în construcția lor, și ca o urinare a acesteia, în întrebarea lor. Motoarele noastre cari străbat văzduhul sunt altfel construite, decât acelea cari poartă automobilele, și iarăși altfel decât ultimele locomotive de trenuri accelerate, proiectate pentru căile ferate elvețiene. Ceeace a inventat inginerul Diesel e numai un început, care cine știe unde și va găsi sfârșitul în vre-o altă invenție, care va da în mâna omului mijloace mai perfecte pentru subjugarea forțelor îngrămădite în cărbune, lemn, țiteiu, etc. Până atunci invenția aceasta, ca un mare triumf al tehnicii, va fi totdeauna o mândrie a neamului omenesc.

Mulți ingineri au putut face averi, au putut strânge bogății de ale lui Croesus cu invenții de o mai mică însemnătate. Ingerul Diesel a făcut o societate pentru valorizarea invenției lui. El va fi fost de vină, sau societarii, sau intrigele, cine poate ști? Destul că societatea aceasta e în doaga morții, gata de faliment. Aduarea generală a societății a tras la răspundere pe genialul inventator, pentru daunele materiale ale societății. O amăreală îl s'a așezat pe suflet, dar și-a văzut de afaceri, cari îl reclamau în Londra. A urcat bordul unui vapor din Hamburg pe o seară cu lună. În dimineața următoare nu se afla pe corabie și lumea a luat cu oarecare cutremur vestea dispariției lui. Astăzi primim știrea că a fost pescuit din delta râului Schelde și din actele ce s'au găsit la el și din mărturisirile fiului său se poate constata identitatea cadavrului pescuit cu a inginerului Diesel.

Soartea marilor desvăltoari secretelor naturii pare a fi la fel. În sgârcenia ei, pentru secretele furate se răsună, pedepsind în felul cum a fost pedepsit tototdeauna acestu soi de oameni: Prometeu, cu deosebirea că pe unii îi aruncă pradă ferelor întocmite de el, pe alții îi prăbușește din văzduhul în care s'au avântat, iar pentru cel mai cutezanți și totuși destul de precauți îl fîntuiește de stânci sau îi aruncă în valuri, cum a fost și soarta Ing. Diesel.

Mersul vremii. Institutul meteorologic anunță vreme schimbăcioasă, neînsemnată schimbare în temperatură, în părțile ostice ploii.

Prognostic telegrafic: vreme schimbăcioasă, frig, în multe locuri ploi.

Temperatura la amiază a fost de 10 C.

Trei luni închisoare de stat. D. Octovian German preot în Hădărău — după cum ni se anunță — a fost pedepsit de tribunalul din Turda la trei luni închisoare și suportarea cheltuielilor de proces pentru că în anul trecut, din prilejul meetingului dela Alba-Iulia în chestia Hajdudorogului, a îndemnat printr'o cuvântare însuflețită poporul să ia parte în număr cât mai mare acest meeting.

Impotriva pedepsei s'a înaintat apel. Tabla redabateri va avea loc în 30 l. c. la Tabla regească (Curtea de apel) în Cluj și știm bine că

se va rezolva cum se rezolvă tot ce ne privește.

Sezonul proceselor de presă s'a început de-a binelea. Visteria țării are lipsă de bani! Ungaria își trăește doar superba eră a panamalelor...

Domnitorul Albaniei. Din sursă particulară dar absolut autentică aflăm că proclamarea prințului de Wied ca prinț al Albaniei poate fi considerată ca fapt împlinit.

Eșuarea tratativilor de împăcare ceho-germane. Ni se anunță din Viena: Tratativilor pornite de guvernul austriac la dorința expresă a M. Sale monarhului în scopul împăcării ceho-germane au eșuat așa zicând, încă înainte de a începe. Ieri înainte de amiază, contele Stürgh a conferat cu reprezentanții Boemilor, iar după amiază era să se țină o conferință cu reprezentanții Germanilor din Boemia. Aceștia însă provocându-se la hotărârile din Komotau i-au adus la cunoștință primului ministru, că, deoarece ei privesc în guvernorul Boemiei, contele Thun un dușman al intereselor germane, doresc ca acesta să fie exclus defa tratative. Primul ministru a refuzat a împlini această dorință a Germanilor. Partidele germane au răspuns ieri seara la refuzul primului ministru dând o declarație împotriva guvernului Thun, prin ce au zădărnicit ținerea conferinței de pace, convocată de guvernul austriac în Viena. De sine înțeles că prin acest eșec situația guvernului Stürgh a devenit foarte critică, devenind problematică majoritatea guvernului în parlament. În cercurile politice se așteaptă cu mare interes ce va face acum guvernul în fața acestei noi situații. El va îndepărta pe contele Thun sau va octroa o înțelegere sau ceeace nu pare nici de-am exclus, își va da dimisia.

Corupția guvernelor ungare. Societatea „Porgalmi Rézvénytársaság” l'a provocat pe fostul prim-ministru și pe actualul prim-ministru că în timp de 8 zile să satisfacă obligământului luat față de societate, în caz contrar societatea își va valida pretensiunile ei pe cale judecătorească. Intrucât vor satisface Lukács și contele Tisza acestei provocări nu se poate încă ști. În tot cazul însă afacerea aceasta scanda-loasă își va avea continuarea în ședința camerelor și eventual în fața judecătoriei. Căci deoparte opoziția maghiară nu voiește să scape ocaziunea binevenită pentru a-l da și contelui Tisza, lovitura dată lui Lukács, iar de altă parte societatea păgubită cere ca guvernul să o despăgubească cu o sumă de 4 milioane 600.000 coroane, până când contele Tisza a pus în vedere societății numai replătirea de un milion și jumătate, sumă care se află și acum în fondul discret al guvernului. Nu mai puțin senzaționale sunt informațiile ziarului sârbesc „Zastava” după cari corupția guvernului ar fi cauzat și tragedia patriarhului Bogdanovici. Încă înainte de alegerile parlamentare generale patr. Bogdanovici a împrumutat partidului muncii 600.000 coroane din venitele averii metropoliei. Cu multă greutate patriarhul a putut reprimi dela guvern 415.000 cor., dar îngreunând cu această sumă fondurile bisericești sârbești, iar restul de 195.000 coroane au îngreunat și pe mai departe venitul personal al patriarhului. Bogdanovici afirmativ a încercat a lua un împrumut pentru ca să acopere aceasta datorie, dar neputând primi nici dintr'un loc suma necesară, în desperarea lui a recurs la ultima armă și s'a sinucis.

Parastas pentru Vlaicu. S'a mai oficiat parastas pentru Vlaicu în comuna Seleuș, slujind părinții preoți Stefan Popa și Gheorghe Șdicu.

Povestirea unui pasager salvat de pe „Volturno.” Din Londra se anunță: Un pasager de pe vaporul incendiat „Volturno” care a fost salvat de vaporul „Carmania” povestește următoarele despre groaznică catastrofă:

„Când s'a dat alarma, toată lumea a alergat pe bord unde s'au împărțit centurile de salvare. Deși s'a crezut că focul va fi stins curând, totuși căpitanul a hotărât să se împartă aceste centuri. Femeile și copiii au fost cuprinși de o spaimă teribilă. Focul a luat însă proporții amenințătoare și s'a dat ordin să se lase bărcile de salvare. Căpitanul și ofițerii de bord s'au purtat într'un mod exemplar. Purtarea marinarilor în-

să, a lăsat foarte mult de dorit. În rândurile lor a domnit cea mai mare zăpăceală. Crezând că ei trebuiesc salvați cei dintâi și, cu toate că ofițerii dădură ordinul ca în cele dintâi bărci să fie coborâți numai femeile și copii, aceste bărci au fost ocupate în cea mai mare parte de marinari.

Când bărcile au fost coborâte s'au ciocnit de prora vaporului și răsturnându-se au inecat pe toți cei ce-și căutaseră scăparea în ele.

Când vaporul „Carmania” s'a apropiat de noi, am crezut că suntem salvați, însă fochiștii au refuzat să intre în sala mașinilor și nu s'au supus numai când căpitanul i-a amenințat cu împușcarea. După puțin timp însă au fost siliți să iasă afară din cauza flăcărilor.

Căpitanul a despărțit atunci pe femei de bărbați și a părăsit puntea de comandă care fusese și ea înconjurată de flăcări.

Pe bord căldura devenea din ce în ce mai insuportabilă însă noi uluiți de groază nici nu observasem acest lucru. Când însă flăcările m'au înconjurat într'un cerc încins m'am aruncat în valuri de unde am fost scos de „Carmania.”

În memoria primului ofițer român mort în campania din Bulgaria. Cetim în „Seara”: Se știe că primul ofițer român, căzut jertfă în campania din Bulgaria, a fost sublocotenentul de rezervă Mihail Lăzărescu din regimentul 3 Olt, mort în vârstă de 24 ani. Numitul defunct a făcut parte dintre membrii baroului de Ilfov și în timpul vieții se distinsese atât prin scrierile sale pe terenul social și juridic, cât și mai ales pentru viul interes ce-l purta celor nevoiași, prin pledarea unui mare număr de procese dela asistența judiciară.

Ca un omagiu pentru memoria defunctului, baroul de Ilfov, prin consiliul său de disciplină, a hotărât ca din premiul anual decernat tinerilor avocați, cari se disting în serviciul asistenței judiciare, să se acorde premiul cel mai însemnat de lei 500 defunctului Lăzărescu, iar banii să se verse familiei sale.

S'a hotărât și trimiterea unei adrese de omagiu familiei.

Cercul avocaților va hotări de asemenea instituirea unui premiu, ce va purta numele lui „Mihail Lăzărescu”.

Aniversarea izbucnirii războiului balcanic. Cu prilejul aniversării izbucnirii războiului, „Monitorul Oficial” muntenegrean spune următoarele:

„Acum avem mare nevoie de pacea cucerită cu sânge și cu muncă grea. Patria noastră e în preajma unui viitor strălucit. Acum vrem să ne devotăm muncii pașnice și culturale, însă agitația dela granița estică nu ne permite să încoronăm această aniversare cu laurii păcii definitive.”

Din circuitul Moldovei. În drumul spre Botoșani locot. Mavrodi, care deține astăzi recordul de distanță, într'o zi, în România, a aterizat pe moșia părinților săi Vulturești lângă comuna Pleșești. Imediat ce s'a răspândit șvionul că ar fi aterizat un aeroplan în apropiere, au sosit la fața locului: dna Mavrodi, damă de onoare a prințesei Maria, contele și contesa Zoppola și copiii generalului Lambrino.

Preotul comunei Pleșești a binecuvântat aparatul și a înscris în registrul bisericeii acest eveniment.

Avorturile se înmulțesc peste tot, dar nicăieri ca la Paris. Mizeria și luxul le dau un imbold teribil. Doctorul Doléris, membru al Academiei de medicină, a studiat sporul avorturilor în cele trei spitale-maternități din Paris. La Tenon avorturile au crescut în ultimii 6 ani dela 5.07 la sută la 15.06 la sută din femeile prezentate; la Saint-Antoine dela 6.6 la 18.49 la sută; la Boucicaut, dela 7 la 17.17 la sută. Adecă s'au triplat în 6 ani! Ce să mai zicem de femeile cari avortează fără să vie la spital! Din numărul acestor avorturi, cel puțin o treime sunt criminale, provocate. Mortalitatea în aceste cazuri e de 10 ori mai mare decât în cele mai complicate nașteri.

Poet și entomologist. Zilele trecute, a murit la Helsingfors, O. M. Reuter, profesor la universitatea din Helsingfors. Reuter era unul din savanții cei mai remarcabili din Finlanda. De pe când era student, Reuter s'a ocupat de studiul

vieții insectelor și a făcut observații tot așa de interesante, ca a entomologului francez d. H. Fabre. Reuter, era în același timp un foarte distins și apreciat poet. În ultimii ani el devenise orb.

Deputați condamnați. Cinci deputați din Pretoria (America de sud) au fost condamnați de judecătorul corecțional din localitate la pedepse variind între o lună și două de închisoare, sau amendă de la 50—25 livre, pentru că au ținut discursuri „incendiare” la o întrunire de muncitori.

E cam periculoasă meseria de deputat în Pretoria!

Persecuțiile Sârbilor contra Albanezilor. În numele locuitorilor din Dibra, Rizabeg Husseinbeg și alți notabili albanezi au publicat un apel arătând persecuțiile Sârbilor, cari împing pe Albanezi la disperare așa că ei ajung să prefere moartea sclăviei. Mii de ființe nevinovate refugiate în munți și stânci sunt amenințate de o moarte sigură din cauza frigului și a foamei. Situațiunea actuală a Albanezilor este insuportabilă. Viitorul este nesigur și turbure. Nimic decât justiția marilor puteri și mila popoarelor civilizate mai poate să scape pe Albanezi. Convinși că rugămintele Albanezilor vor fi ascultate, Albanezii din Dibra imploră dreptatea cabinetelor marilor puteri și recurg la conștiința publică europeană care singură poate acorda Albanezilor dreptul să trăiască liberi în patria comună.

Sinuciderea unui aviator. Din Oran, în Franța, se telegrafiază următoarele: Căpitanul aviator Soleiland s'a sinucis, aruncându-se din aeroplan de la o înălțime de 100 metri, în prezența tuturor ofițerilor secției de aviație. Soleiland a rămas mort pe loc.

Pentru prima oară se întâmplă ca un aviator să se sinucidă în acest mod.

Societatea „Inocențiu Micu Clain” a teologilor din Blaj în ședință sa ordinară ținută la 12 Octombrie 1913 s'a constituit alegându-și următorul comitet: **President:** Ion Bozdog teol. an. IV; **vicepresident:** Ion Modrigan t. an. IV; **secretar:** George Târnavanu t. an. IV; **cassar:** Octavian Modorcea t. an. III; **controlor:** Teodor Pădureanu t. an. II; **arhivar:** Ignat Aron t. an. III; **bibliotecar:** Crăciun Radu t. an. II; **vicebibliotecar:** Ion Chimesu t. an. I; **notar:** Gregoriu Geaflea t. an. I. **economi:** Ioan Ciortea t. an. III. **Nicolae Popa t. an. I.** și **Nicolae Cosma t. an. I.** În comisia literară: **Romul Moldovan, Ioan Suciu teol. an. IV, Basil Mureșianu, Ion Olteanu t. an. III; Petru Feneșan, Traian Popa t. an. II. Laurean Puia și Demetriu Toncean t. an. I. Conducătorul corului:** Emil Ștefănuțiu t. an. III. **Conducătorul orchestrei:** Liviu Stăpănean t. an. IV.

Ca pe la noi. Un croitor de origină napolitană — rasa latină, sireaca! — anume Georgio Montellini, de 30 ani, era nenorocit că-l părăsise compatrioata și amanta sa Nina Frussatti, mai mică decât el cu un an.

Intr'o zi o văzu traversând o stradă din Paris. O acostă. Din vorbă în vorbă se înțeleseră să mănânce împreună.

Dar la birt, el o tot invita să se întoarcă acasă. Ea refuza. Când refuzul deveni serios de tot și disperarea lui atinse culmea, Georgio se repezi la Nina, îi lua frumosul cap între mâni și o mușcă de nas atât de tare încât — nasul căzu pe parchet.

Doctorii încearcă acum la spital să lipească bucata de carne acolo unde îi ședea mai bine decât pe jos.

Cronica socială.

Petrecere în Brașovul-vechiu. Reuniunea femeilor române pentru ajutorarea și înfrumusețarea sfintei biserici din Brașovul-vechiu invită la producțiunea declamatorică urmată de dans, ce va aranja Duminecă în 6 (19) Octombrie 1913, în sala hotelului „Central Nr. 1”, din prilejul împlinirii unui deceniu de activitate cu concursul corului bis. din Brașovul-vechiu. Corurile se dirijează de d. Emil Maximilian, elev al Academiei artelor frumoase din München.

Mulțămită publică.

Neputând mulțami separat tuturor cunoscuților și corporațiilor, cari au binevoit a ne mângăia în persoană, telegrafice, în scris și prin participare la înmormântarea mult iubitului și neuitatului nostru fiu, frate, cu-nnat și unchiu

Dr. Petru Pipos

fi rugăm pe aceasta cale să primească adânc simțita noastră mulțămire — În doosebi mulțămim P. S. Sale Dlui Episcop Ioan I. Papp, I. P. C. Sale părintelui Arhimandrit Augustin Hamsea, P. C. Sale dlui director sem. Roman Ciorgariu, corpului profesoral dela institut, preoților funcționari, reuniunilor învățătoresți din Arad, Banat și Bihor, Asociațiunii transilvane, corului și elevilor dela institutul teol. ped. pentru mângăierea de care ne-a împărțășit, dând ultimele onoruri scumpului nostru defunct.

Arad, la 16 Oct. 1913.

Jalnica familie.

ECONOMIA

Bursa de cereale din Budapesta.

— După 50 klgr. —

	— 16 Octombrie.
Grâu pe Octombrie	10.42
Grâu pe Aprilie 1914	11.27
Săcară pe Octombrie	7.96
Săcară pe Aprilie 1914	8.78
Ovăs pe Octombrie	7.20
Ovăs pe Aprilie 1914	7.58
Porumb pe Mai 1914	6.37

O carte de viticultură.

De Aurel Cosciuc, conferențiarul agronomic al „Asociațiunei”.

La observările cari le-am făcut cu privire la stratificarea altoilor, dl Graur zice că în nici o privință n'am drept, că adecă trebuie folosit praful de pucioasă, forțarea trebuie făcută la întuneric etc etc.

Chestia cu stratificarea altoilor stă astfel:

Praful de pucioasă s'a recomandat atunci când s'a introdus altoirea forțată. De cea 10 ani însă, nu se mai folosește. Contra mușgaiului se folosește adecă praful de cărbune și cărbuni de lemn mărunțiți. Cărbunele e un desinfecant excelent și pe deplin de ajuns să nu putrezească sau muzezească vițele.

În multe locuri — unde stratificarea vițelor se face cu pilitură de ferestrău (tărieți dela joagăr) s'a părăsit și folosirea prafului de cărbune și cu toate aceste vițele se prind și cresc admirabil.

Ce privește lumina, astăzi toate camerele de forțare — unde se lucră în mod rațional — sunt cât mai luminoase. Odraslele crescute la lumină niciodată nu vor fi lovite de „gută” cum zice dl Graur, fiind sănătoase și viguroase. Odraslele crescute la întuneric sunt lungi, subțiri și galbene, fără putere de viață și pe aceste apoi le și lovește „gută”. Așa cred nime nu va zice că lăgarii de cartofi crescuți în pivniță sunt cei buni și sănătoși. Așa cresc și odraslele vițelor ținute la întuneric.

Chiar din motivul acesta în anul 1907 pe când conduceam o pepinieră mai de frunte din comitatul Târnavamare, am lăsat să facă — pe lângă cele două perechi de ferestri cari erau deja —, încă alte două în coperișul camerei de forțare (Camera a fost zidită în pământ așa că numai de sus a putut căpăta lumină) și în lăzile cari au fost mai aproape de lumină, au fost altoii mai frumoși. Dl Graur n'are decât să meargă să cerceteze câteva pepiniere de vițe și se va convinge despre aceste.

Spre documentarea celor susținute de mine, citez din lucrarea cea mai vastă pe terenul viticulturii și care s'a scris de și cu concursul celor mai distinși specialiști, și anume: „Handbuch des Weinbaues und der Kellerwirtschaft” de A. Frhr. von Babo și E. Maeh, (ediția III-a apărută în Berlin, anii 1907—1910 și costă 79 cor. 20 bani). Pe pag 403 se zice:

„Ansbeordere aber werden verwendet: „Glasbauser, ervaermte und belichtete Zimmer oder Stuben, Mistbeete und Stallungen.

„Von allen diesen Raemlichkeiten ist dem Glashaus der Vorzug zu geben”.

Adecă dă întâietate serelor (üvegház) cari sunt nu numai cu coperișul întreg, ci și o parte a pereților de sticlă.

Dl Graur zice mai departe că m'aș face a nu înțelege capitlul de pe pag. 76 și că pe acela oricare „laic” îndată îl va pricepe.

Capitulul nici decum nu se poate pricepe, după cum afirmă d-sa. E confuz și se contrazice. Pentru a documenta aceasta, trebuie să citez și o parte a capitlului de pe pag. 75 și anume: „Cultivarea altoilor în anul al 3-lea. În acesta zice:

„Dacă vom să-i dăm formă, după felul tuns în cerc „ardelenesc sau rudă, tăiem o viță într'un ochiu, iar pe „cealaltă în 2 ochi, având peste vară 3 mlădițe. Acum „nu mai acoperim etc...”

Continuarea o aflăm pe pag. 76 în capitlul:

„Cultivarea altoilor în anul 4-lea”, în care zice:

„...iar butucul cu 3 vițe, care a fost într'un ochiu se taie în 2 ochi, vița de deasupra din cepul cu 2 ochi se taie în 3 ochi; iar cea din jos într'unul, astfel vom „avea un cep într'un ochiu, unul în 2 și unul în 3.

„Peste vară...”

Alineatul ultim. „La felul ardelenesc de tuns se crește altfel altoiul în anii dintâi. Despre acest tuns, precum și despre tunsul mai departe al altoilor voi vorbi „la tunsul viei de roadă”.

Din citatele de mai sus se poate vedea, că nu e nici o claritate de idei, ci numai confuziune. Cele afirmate despre felul de „tuns ardelenesc” în capitlul de pe pag. 75 și alineatul întâi de pe pag. 76, răstoarnă tot dl Graur în alineatul ultim.

Din cele precedente se poate convinge oricine, că nici decum nu m'am „frământat a scoate în relief din nimica greșeli de materie”. Am scris pe scurt numai dlui Graur, atrăgându-i atenția asupra acestor erori. Le-am scos din carte fără să caut după ele.

Erori de altfel nu sunt numai aceste. Cartea e plină de erori, unele mai mari, altele mai mici. A le însira pe toate e imposibil deoarece critica ar căpăta extensiune grozav de mare.

Sunt capitole întregi greșite și fără înțeles. Așa bunăoară întreaga pag. 92 e un nonsens.

Greșite sunt capitolele de pe pag. 100—104, despre tăiatul în cep scurt și lung.

Capitulul de pe pag. 110 despre „Rățezarea (tunsul) în cerc ardelenesc. Sistemul lui Paul Fekete”, nu e altceva decât o „confuziune”. Tot așa capitlul de pe pag. 112 despre „Felul de tuns în cerc ardelenesc la care se ridică cât de sus cercurile”.

La felul acesta de tăiere în anul al 3-lea dl Graur crește 3 mlădițe din cari face 2 cercuri și 2 cepuri de câte 2 ochi, total 4. Lucru imposibil. Nonsensul acesta se poate vedea și din fig. 67 și 68 de pe pag. 113 (Fig. 67 reprezintă vița în toamna anului 3 înainte de tăiat (fig. 68 reprezintă aceeași viță în primăvara anului 4, după ce vița e tăiată).

Aceste toate sunt erori de materie și încă mari. Altele nu mai însir, neavând nici un înțeles.

Dl Graur zice că dacă suntem competenți, — dl I. Oțoiu și eu — să criticăm morburile și inimiciei vieii, zicând că aceste ar fi mai grele.

Afirmarea, că aceste ar fi mai grele, nu e adeverată. Mai ușor e a scrie despre aceste. Avem adecă o mulțime de cărți și îndrumări excelente, cari tratează despre morburile vieii și apoi partea aceasta e cea mai scurtă. Unele sunt descrise de abia în câteva rânduri.

La scrierea lor dl Graur s'a folosit de „îndrumăciunea” institutului ampelologic din Budapesta și așa cu tot dreptul s'ar putea pretinde să fie bună.

Confuzie de idei, erori mai mici și mai mari sunt și aici.

Mai rea e partea despre „Animalele stricăcioase (paraziții viei)... Așa de pildă pe pag. 162 punct b) „Păduchele de vie (Lecanium vini Bouché nu Boche)” e de tot greșit. Nu corăspunde stării faptice nici în ce privește apărarea contra lui.

Defectuoasă e și apărarea în contra fluturului „Tortrix pilleriana”.

Gândacului „Rhynchites Betuleti” pe românește i se zice „Tigărariul” și nu „Goanga vițelerului” (Goanga vițelerului e traducere din ungurește. Gândacul Otiorrhynchus ligustici pe ungurește se numește — Hamvas vinczellérbogár. Numirea aceasta ungurească dl Graur a împărțit-o în două și adecă pentru Otiorrhynchus-ul a lăsat cuvântul „hamvas” botezând insectul „Goanga cenușoasă” iar pe „Tigărariul” l-a botezat cu restul numirii ungurești — „vinczellérbogár” zicându-i Goanga vițelerului). Lipsește apărarea contra lui.

Prințiarul nu e *Cupreus*, ci *Rhynchites cupreus*. Pa-gube face numai în pomaturi, la vii nu poate veni în considerare. Lipsește și la acesta apărarea.

Sub punct 1) (pag. 166) vorbește de „Moluscele (Cephalotes)”. Numirea acestui gândac e *Setrus cephalotes*, pe românește: „Forfecariul”. Dl Graur face din gândacul acesta „moluscă”. Ar putea ști că „molușce” sunt melcii, adică animalele la cari unghiul le zice „puhatestiiek”.

Pag. 168 punct o) „Fluturul mic de seară (Crepuscularia)”. Nu știu ce înțelege dl Graur sub acesta. Ca inamic al vieii, nu există nici un fel de fluture cu numele de gen sau de specie „Crepuscularia”. Neputând afla nici un fluture cu acest nume între inimicii vieii, m-am adresat pentru deslușire fostului meu profesor, dlui Jablonowski I. directorul institutului entomologic (Rovartani állomás) din Budapesta și mi-a răspuns: „...csupán a Boarmia crepuscularia Schiff nevű emlitik, mint a melyeknek hernyója a gyümölcsfákön is él, de a szőlőt mint károsított növényt egy helyen sem találtam megemlítve. A Boarmia genusnak igen sok faja van, de ezek a tölgyön, füzön, zuzmákon és egyéb nem gazdasági növényeken fordulnak elő”.

Nu înțeleg deci, ce rost poate avea arderea butucului și parilor cu câlți stropiți cu cătran și aprinși.

Lipsește dintre inimicii vieii doi fluturi și încă foarte primejdioși, anume: *Eudemis botrana*, acesta are același fel de trai ca și *Cochylis* numai că într'un an are 3 generații și *Ino ampelophaga*.

Alte erori nu mai însir. Cred că ajunge.

D. Graur se laudă, că cartea ar fi revăzută de un inspector viticol de al statului, de origine român. Mă va lerta d. coleg Gh. T... dar eu nu cred că Dsa ar fi cettit manuscrisul. Presupun adică — despre un inspector viticol — mult mai multă știință de specialitate, decât se aprobe tipărirea unei cărți cu atâtea erori mari de materie. Adevărul va fi că d. T... se va fi uitat poate la vrafal de hârtie și poate la titulele din carte și cu atâtea va fi rămas.

Ce privește aprecierea din „Jurnalul societății centrale agricole” din București, va fi un simplu act de complezanță față de „fratele de peste munți”. De ar fi scris cineva din România o astfel de carte, îl asigur pe d. Graur, că era criticată în modul cel mai aspru. De altfel în „Jurnalul societății centrale agricole” se publică multe lucruri cari n'au nici un înțeles. Așa bunăoară în primăvara anului 1910 într'un număr i s'a adus unei vițe laudă și s'a ridicat așa zicând până în slava cerului și 2 pagini la urmă — în același număr — s'au descoperit o mulțime de defecte de ale viței din chestiune. Au publicat ce li s'a trimis.

În sfârșit primirea elogioasă din partea presei dela noi nu e tocmai așa de „elogioasă”. D. Graur în scri-soarea Dsale din 4 Martie se plânge: „E suspect lucrul, că „Foaia școlastică” din Blaj nici n'a publicat apariția cărții mele deși...”

Am vorbit și cu un proprietar de foaie. Dela acesta am aflat, că d. Graur a trimis în schimbul taxei de anunțare câteva exemplare din carte și acum voiește să le vândă, ca să-și scoată banii. Acesta e condus adică de principiul gheșeftului.

Ce privește limba și stilul, cu ocaziunea adunării generale din Orăștie, am vorbit cu d. Dr. D... adv. și Dsa mi-a spus, că, mai mulți domni din Șimleu l'au sfătuit pe d. Graur să nu tipărească cartea fiind cu totul imposibile. I s'a spus adică, chiar și înainte de apariția cărții, și de alții, că aceste sunt rele.

Din toate aceste se poate vedea, că n'am fost condus de nici un fel de „plismă, răutate” etc., când am respins cererea dlui Graur de a-l apăra față de d. I. Oțoiu.

Neputându-l ajuta, n'am voit nici să-i stric, pentru aceasta n'am publicat nici un fel de critică asupra cărții.

N'am fost și nu sunt nici un „aliat de luptă” al dlui Oțoiu. Sunt într'atâtea stăpân pe mine și materie ca să nu am trebuință de nici un fel de „alianță” când voiesc să critic sau să scriu ceva.

Rândurile aceste le-am publicat în urma nesocotinței care a avut-o d. Graur, de a mă ataca în foaia volantă tipărită. Regret numai, că nu mi-a venit mai curând la cunoștință apariția și conținutul ei. În urma acestora mă văd silit să spun publice ceea ce am scris particular dlui Graur, adică: *cartea e rea, nu corespunde nici ca stil și limbă, cu atât mai puțin ca și materie. Erorile de materie sunt foarte multe și mari, idelle conuze și se contrazic. Pentru aceasta cumpărarea cărții nu o pot recomanda.*

Cu aceste am terminat. Mai mult nu voi reflecta la nici un fel de critică și contra-critică. Cu d. Graur nu voiesc să polemizez, neavând nici un înțeles. Timp de pierdut n'am, având destul de lucru și fiecare minută petrecută ocupat fiind cu cartea dsale, pentru mine e timp pierdut fără folos.

Bibliografie.

Ilustrate cu aviatorul Aurel Vlaicu. Librăria „Concordia” a edat 2 feluri de ilustrate cu aviatorul Vlaicu.

1. Vlaicu singur. 2. Goga-Vlaicu. Bucata costă 20 fileri, 25 bucăți Cor. 3.50, 50 bucăți Cor. 6.50, 100 bucăți Cor. 12.— franco.

A apărut „Cultura Creștină” An. III. Nr. 15. din 1913, revista profesorilor de teologie din Blaj, cu următorul cuprins:

D. Alexandru Rusu: Un nou focar al culturii române (Seminarul teologic din Lugoj). Sen-lor: Păstorul cel rău. Dr. Ștefan Pop: În jurul hirotonirii a doua a lui Atanasie Anghel. Gheorghe M. Pteancu: Iertăciunile dela înmormântări. Insemnări: Asociația preoților adoratori români (Dr. Ioan Coltor); Catolicii din „țară” ne dau de rușine (Dr. Alexandru Rusu). Cronică: Jubileul liceului român dela Năsăud (ar.); În jurul consacării dela Hăjdudorgh (ar.); Pânzele lui Smigelschi (ic.); Mișcarea din Biserica română a Bucovinei (ar.); Lucian Bogdanovici (ic.) Cărți și reviste: Marin Theodorian-Carada: De știut (ic.) Cărți intrate la redacție. Telefon.

POȘTA ADMINISTRAȚIEI.

V. Barbu. Benedicul-românesc. Sunteți în regulă cu abon. până la finea a. c.

Redactor responsabil: Constantin Savu.

Nagy Jenő,

specialist pentru dinți artificiali fără pod
CLUJ—KOLOZSVÁR

(La capătul străzii Jókai, în casa proprie.)
Pune dinți și cu plățiri în rate fa-
vorabile,

Ordinează ziua întregă.

(87—)

Caut

un învățător pensionat

român, ca ajutor în cancelarie.

Dr. Aurel Anuică

Nagybecskerek, Józseffőherceg-u. 6.
A 1480

Caut

un candidat de avocat

cu praxă. — Intrare momentană.

Dr. Ioan Pop, adv.

(Po 1469) Alba-Iulia (Gyulafehérvár.)

Restaurantul „Gambrinus”,

este renovat radical și aranjat cu
comfort modern; bucătărie exce-
lentă, vinuri curate excelente, pre-
țuri moderate. — Săli speciale.

Sa 1891

Cu stîmă: SZALAY IMRE, ospătar.

RADÓ

GYULA

magazin de parde-
siuri pentru dame

ARAD.

Mi-a sosit un foarte bogat asortiment de

noutăți pentru

toamnă și iarnă

și anume:

Raglance engleze,
Raglance jumătate lungi,
Pardesiuri moderne pen-
tru dame,

Rocuri de plisea și
Caracul,

Pardesinri Broccat,
Rocuri pentru teatru,

Blăni engleze,
Pardesiuri de lână,

Rocuri pentru fete,
Rocuri pentru copii,

Costumuri engleze,
Talii moderne,

Halaturi,

Jipoane moderne,

Haine de doliu și talii de doliu.

Prețuri fixe!

(Ra 1401)

Telefon 238.

BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI.

SITUAȚIUNE SUMARĂ.

1912.		ACTIV		1913.	
29 Septembrie				18 Septembrie	21 Septembrie
227 033 586	161 370 586	} stoc metalic {	aur 154 499 922	} 211 397 359	211 167 922
	65 663 000				
362 087	Argint și diverse monede			1 400 732	1 326 937
225 296 991	Portofoliul român și străin			192 452 764	195 236 571
18 825 495	8 630 700	} Impr. pe ef. publice	{ 31 125 000	} 50 217 071	52 304 090
	10 194 795				
13 273 740	Imprumutul Statului (fără dobândă)			12 802 059	12 802 059
11 999 854	Efectele Capitalului social			11 999 757	11 997 957
17 443 377	Efectele fondului de rezervă			17 118 877	17 089 877
4 189 821	„amort. imobil. mobil. și mașinilor			4 104 781	4 091 281
6 273 111	Imobile			6 462 485	6 463 421
820 259	Mobilier și mașini de imprimare			982 354	984 526
494 771	Cheltuieli de Administrație			852 478	885 695
112 523 025	Efecte și alte valori în pastrare			146 205 967	146 313 542
67 458 151	Efecte în gaj și în păstrare provizorie			153 206 966	153 866 524
86 426 277	Conturi curente			45 418 486	40 731 213
7 032 274	Conturi de valori			16 649 397	16 595 767
6 812 280	Conturi diverse			8 187 072	4 447 166
756 263 550				876 458 604	878 304 548
		PASIV			
12 000 000	Capital			12 000 000	12 000 000
32 558 931	Fond de rezervă			34 632 872	34 709 342
4 888 896	Fondul amort. imobil. mobil. și mașini			5 151 834	5 205 574
497 043 370	Bilete de bancă în circulație			456 325 830	458 145 570
3 035 011	Profit și Pierdere			3 646 903	3 646 903
1 787 098	Dobânzi și beneficii diverse			2 702 380	2 968 896
7 125 778	Conturi curente și recipise la vedere			37 367 056	36 662 465
179 981 176	Efecte și alte valori de estiuat			301 412 933	302 180 066
17 848 290	Conturi diverse			23 218 796	22 825 732
765 263 550				876 458 604	878 304 548

Tauxa scont 6%, Dobândă 6%

Bătăturile,

scotoșenia pielii, urdiorii de pe mâni și din față încetează în decurs de 1 zi dacă folosiți „CANNABIN”

la 977

1 sticlă 1 cor., francată
1 coroață 40 fl., 3 sticle franco 3 cor. De vânzare

la farmacia TÖRÖK, Budapesta, Király-u. 12 și la preparator: Dr. E. PLESCH, farmacie la „BOROANĂ” în Győr.

Horváth Béni

mechanic

Nagyvárad, Kossuth Lajos-u. 18 sz.

Recomandă în atenția publicului din loc și provincie, atelierul său mechanic aranjat de nou, unde primește comande și reparări de lucruri ce aparțin în branșe precum mașini de cusut, de scris, biciclete și gramofone, etc. — Utensiliile acestor mașini le are în depozit.

Reparaturile se efectuează repede și prompt.

Ho 1221

Capital social Cor. 1.200.000.

Telefon nr. 185.

Post sparcassa ung. 29,349.

Banca generală de asigurare societate pe acții în Sibiu — Nagyszeben.

este prima bancă de asigurare românească, înființată de institutele financiare (banche) române din Transilvania și Ungaria.

Prezidentul direcțiunii:

PARTENIU COSMA, DIR. EXECUTIV AL „ALBINEI” și PREZIDENTUL „SOLIDARITĂȚII”.

„Banca generală de asigurare” face tot felul de asigurări, ca asigurări contra focului și asigurări asupra vieții în toate combinațiunile. Mai departe mijloace: asigurări contra spargerilor, contra accidentelor și contra grindinei.

Toate aceste asigurări „Banca generală de asigurare” le face în condițiunile cele mai favorabile.

Asigurările se pot face prin orice bancă românească, precum și la agenții și bărbaiții de încredere ai societății. — Prospekte, tarife și informațiuni se dau gratis și imediat. — Persoanele cunoscute ca vizitatori buni și cu legături — pot fi primite oricând în serviciul societății.

„Banca generală de asigurare” dă informațiuni gratuite în orice afaceri de asigurare fără deosebire că aceste afaceri sunt făcute la ea sau la altă societate de asigurare.

Cel interesat să se adreseze cu încredere la:

„Banca generală de asigurare” DIRECȚIUNEA: SIBIU—NAGYSZEBEN (CASA „ALBINA”), AGENTURA PRINCIPALĂ PENTRU COMITATUL ARAD, BÉKÉS, CSANÁD, BIHOB, TIMIȘ, TOBONTÁL, CARAȘ-SEVERIN Arad str. Jozsefföherceg nr. 1 (lângă Banca „Victoria”).
Ba 240—158) Telefon nr. 850

Agentură principală: IULIU ROȘESCU, Cluj (Kolozsvár), Kossuth L.-u. 26.

Agentura principală Lugos, la filiala „ALBINA”.

Kratechvil Agoston turnătorie de lucrări de artă și firme.
BUDAPESTA, VII., Cserhát u. nr. 22.

Ka 143-90

Tabele de firmă vârsate din bronz și zinc pentru ofițeri, medici, avocați ingineri, arhitecți, execută frumos și modern. Cea mai mare fabrică în branșa aceasta în Ungaria.

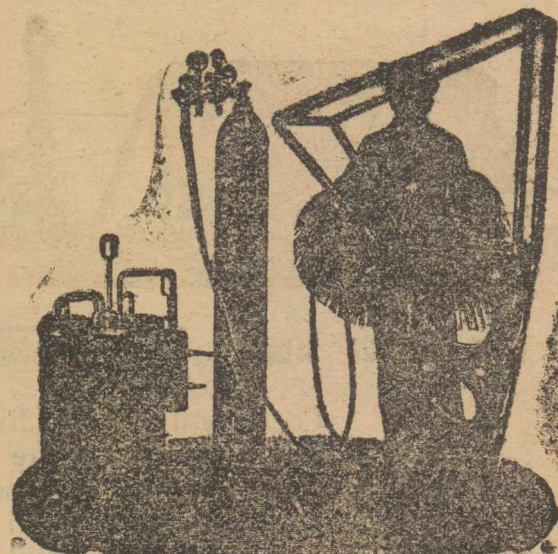
Prima fabrică pentru lipit și tăiat cu autogen.

Körmendy Ferencz és Tsa

BUDAPESTA, IX. Üllői út 117 szám.
Telefon 29-59.)

Invenție ungurească, brevet propriu
Pistolul cu peneștel Pistolul nu se încălzește!

Specialități pentru aranjarea lipirii autogen.
Primește spre lipire orice obiecte de fier și metal, precum și cazane, apoi execută re-citarea de apă, boilere și corpuri recitoare.

(Kö 199-120)

Cel mai natural și cel mai modern miros de flori este

„Rosa Centifolia“.

1 sticlă 5.—, 7.50 și 12 cor.

De vânzare la:

Török Andor és Társa
drogherie

Arad, bulev. Andrassy nr. 20.

(To 1869)

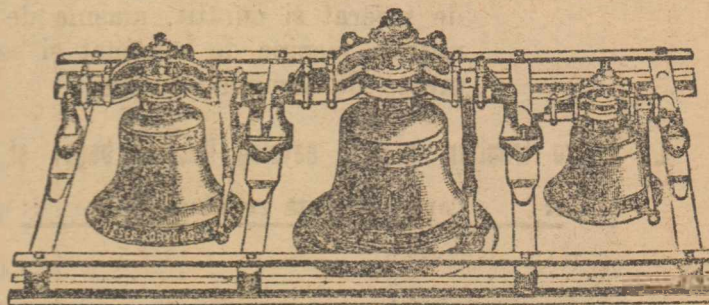
PRIMA TURNĂTORIE DE CLOPOTE.

JURISIGS MÁRTON

BUDAPESTA, Rozsa-u. 51-53.

Telefon 77-51.

Exe-cuție lucrare în această branșă: expe- rtază clopote excelente cu tonuri cu- rate și pline, rezoarnă clopote vechi, re- montează clopote vechi pe coroane învâr- titoare din fer vârsat sistem Pozdech, even- tual pe coroană învârtoare din fer făcuț. Schimbă limbi învechite etc. Execută sta- luri drepte și orizontale din fier de clo- pote, cu prețuri moderate. — Cu pros- pecte servesc cu plăcere. Mai departe exe- cută tot felul de aranjamente complete pentru ateliere de lăcătușerie și făurărie.

Bordi András, blănar
ORAȘTIE (Szászváros) Ország-ut nr. 14.

Își recomandă în atenția on. public din localitate și provincie bogatul său asortiment de blănărie cu prețurile cele mai convenabile. Articole de fa- bricație proprie; mantale de blană, blană de călătorie, manșoane, boare, căciuli pentru domni și doamne, ul- tima modă și luate cu gust. Prețuri ieftine. Primește orice lucrări de blă- nărie pentru prefacere, căptuire, căp- tușirea și colierea mantalelor. Ser- viciu prompt și conștiințios. Numai marfă bună și execuție de I-ul rang.

(Bo 465—)

NUMAI ÎN SALONUL DE MODE

GEORGE RUMMEL
SIBIIU, Honterusgasse n. 5

se execută costumele cele mai bune și strict englezești, precum și alte haine. Pune la dispoziția stin. dame cele mai nouă și cla- sice jurnale. Ori-ce comandă se execută în 8-10 zile. — La damele din provincie iau probe în 6 oare de două ori. Haine de doliu le execută în 12 ore. (Ru 964)

Convîngerea e sigură cea mai bună. La co- mande mari mă prez nt oriunde pe spesele proprii;

ROG ATENȚIUNE!

Subscrisul atrag atenția m. on. public asupra Restaurantului și Cafenelei „Hungaria“ din Deva str. Rákoczi care l'am preluat dela Dl Reisz din 1 Oct. a. c. Asigur m. on. public de mâncările cele mai gustoase și curat pregătite, precum și de vinurile cele mai bune. Totodată notez avantajul că în curtea restaurantului stă la dispoziția m. on. public o curte mare pentru trăsuri, și grajduri bune pentru cai. Rugând sprijinul m. on. public sunt cu distinsă stimă:

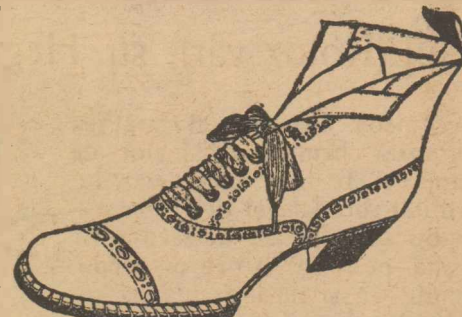
DEMITRIU GUȚIA,
restaurantul „HUNGARIA“ DEVA.

(Cu 1472)

ZADARNIC CAUȚI D-TA

(A 1367)

ghete frumoase, bune și elegante, căci nu vei găsi câtă vreme nu vei merge să-ți cumperi ghete dela „Ciobota roșie“ (Piros cizma) a „Asociațiunii călțu- narilor din Arad“ (Aradi czipészek termelő szövet- kezete) piața Libertății Szabadság-tér) nr. 14 —

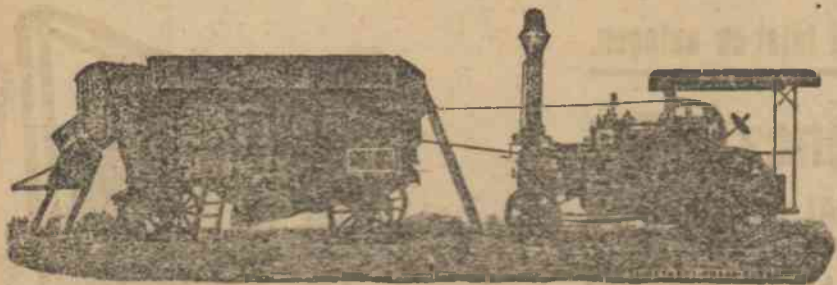

Asortiment foarte bogat de totfelul de ghete pentru bărbați, femei și copii, ghete pentru picioare bolnave, etc., executate elegant, din material durabil. :: Prețuri moderate.

O SINGURĂ INCERCARE VĂ VA CONVINGE.

Asociațiunea a călțunarilor din Arad, piața Li- bertății 14.

Garnituri de treerat de o deosebită prestațiune.

Construcții noi dovedite de admirabile, ca: lagăre cu mișcare globică pe toate osiile interne și externe, două scuturătoare, trei ventilatori, elevatori cu potale de catenă, cernutul și vânturatul plevei. Locomobile și locomotive neîntrecute în ce privește siguranța activității lor și uzanța minimală a materialului de foc.

Umrath & Co., Budapest, V. Váci-körút 60.

Construim: locomobile, locomotive de treerat, prese pentru paie, elevatori pentru paie, maneje (göpluri), mașine de treerat și curățit, mașine de tăiat nutreți, mașine de sămănat și secerat, prese de struguri, pompe.

La cerere trimitem gratuit catalog ilustrat bogat și oferta.

:: Correspondență românească. ::

U 731

Bencsik Zsigmond in DEVA

Oferă: **Ghete americane și franceze** cusute cu mâna în atelierul propriu precum și **ghete gata**, format modern pentru bărbați femei și copii. **Galosi, ghete comode și pentru gimnastică.** Mare magazin de gume renumite de Sullivan pentru tocuri la ghete și creme excelente. Ghete pentru picioare neregulate și bolnave le pregătesc după măsură.

La comande din provir cie este destul a se trimite o gheată folosită. — Serviciu

:: prompt ::

B. 318

Dufek Kálmán,

atal er de colorat și fabrică de u și re pe cale mecanică

Cluj (Kolozsvár), str. Hegedüs Sándor nr. 5

Recomandă colorarea și curățirea pe cale chimică a hainelor de dame și bărbați, pe deșeurilor, lu crurilor brodate și de mână etc în bucate gata sau desfăcute de o altă, pe lângă o exe utare conștiință a-ă și recunos ură de solidă. Am introdus: desinfecțarea și curățirea penelor, la caz de urgență în timp de 12 ore. — Comandele cu presta conștiințios și punctual. — Hainele de doliu se execută cât se poate de repede.

Du 1345

HOP, HOP! ...

NU UITAȚI,

că cea mai apropiată tragere a lozurilor dela Banca Hipotecară Ungară va fi la 25 Octombrie a. c. când se va trage } **Cor. 75.000** iar la 27 Decembrie câștigul de } a. c. cel mai mare

=== **câștig din lume de** ===

1,000.000 cor.

Vindem de prezent un loz dela Banca Hipotecară Ungară cu 6 trageri anual pe

36 rate lunare à 6.30 cor.

iar unul dela Prima Cassă de Păstrare Pestană din Patrie cu 3 trageri anual pe

36 rate lunare à 4.40 cor.

Ambele lozuri împăre hiate, — adică din fiecare câte o bucată, — cu 9 trageri anual, le vindem de prezent pe

40 rate lunare à 10 cor.

Cea mai ieftină ofertă!

Tot lozul câștigă necondiționat!

Cine ne trimite primele 2 rate deodată, aceluia îi cvităm rata a treia gratuit. Până la achitarea deplină i-se extradă cumpărătorului o listă legală de rate, în care este indusă Seria și Numărul lozului cu care joacă, dar deja după solvirea primei rate participă la joc, iar eventualele câștiguri sunt întregime ale lui. Lozurile acestea nu-și pierd valoarea ca lozurile dela loteria de classe, ci joacă până la sfârșitul loteriei, astfel că în caz de noroc un număr se poate trage și de mai multe ori cu câștig, dar cel puțin odată la tot cazul.

Explicări mai amănunțite trimitem la dorință oricui gratuit și franco.

U 1452

Nu întârziati a vă încerca norocul!

Grăbiți cu comandele la adresa:

Ustredná banka uc. spol.

Budapest, Váci-körút 31. sz.